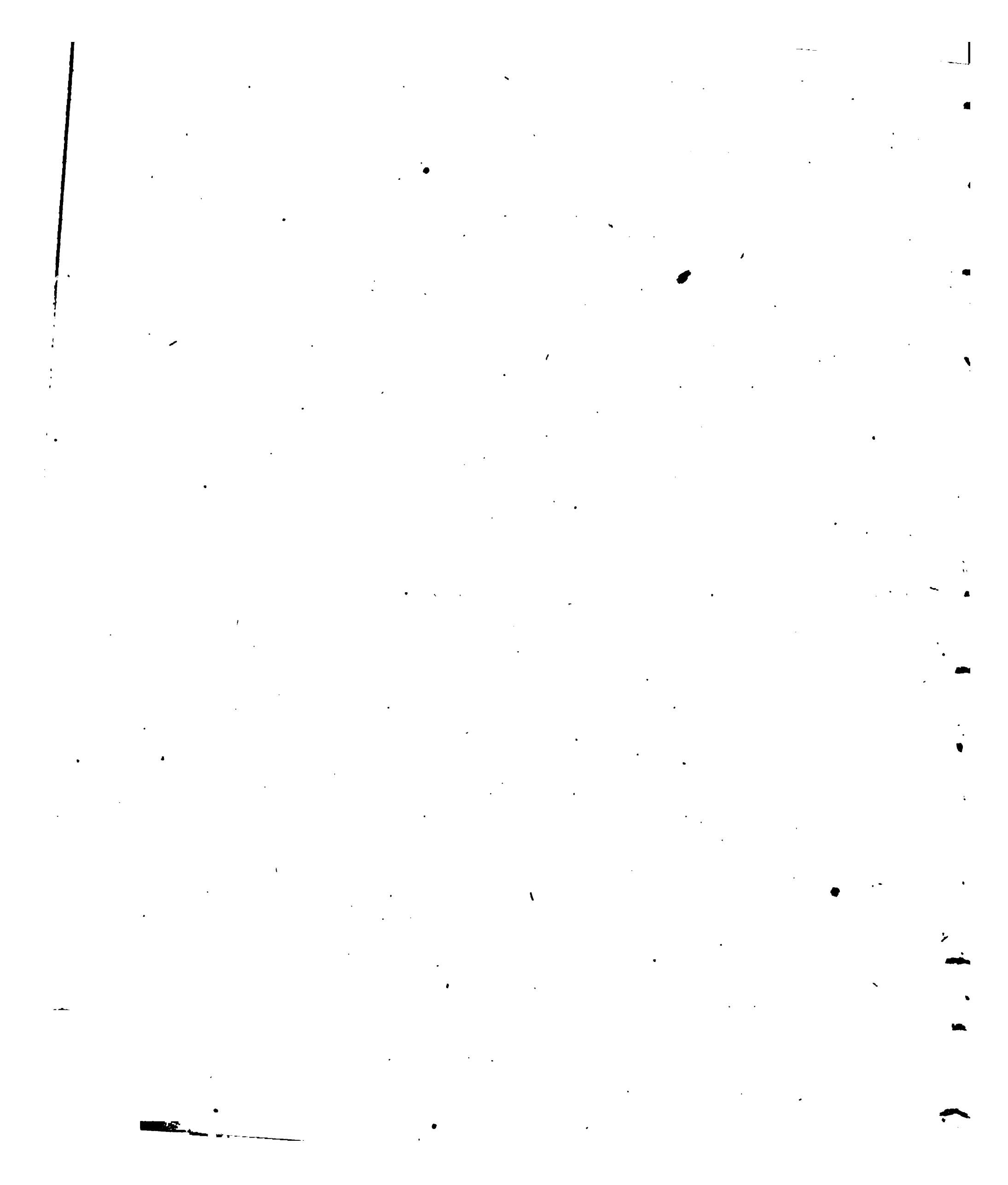

Den vidtudraabte

Besættelse udi Thisted.

Kort og sandfærdig

Beretning

om

den vidtudraabte

Besættelse udi Thisted.

Til alles Efterretning af Original-Akter og troværdige Dokumenter uddragen og sammenskreven (af Arne Magnussen).

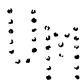
Paany udgiven af Alfred Ipsen.

Kjøbenhavn.

Jul. Gjellerups Forlag.

1891.

Første Udgave udkom i 1699, trykt i det kongl. priviligerede Bogtrykkeri udi Studie-Stræde.

Trykt i Martius Truelsens Bogtrykkeri.

Forord.

Der er i den senere Tid fra forskjelligt Hold gjort ikke saa lidt for at henlede Opmærksomheden paa den ejendommelige og indgribende Rolle, som Heksetroen og de deraf følgende Heksebrændinger spillede i det sekstende og syttende Aarhundrede hele Evropa over, og da ogsaa her i Danmark.

Til en samlet videnskabelig Fremstilling og Vurdering af dette i kulturhistorisk og psykologisk Henseende lige mærkelige Fænomen, som den Tyskerne eje i Soldans fortræffelige „Geschichte der Hexenprocesse", ere vi vel

ikke naaede; men der er dog fra forskjellig Side, af Byarkiver og Thingbøger, fremdraget et ikke ringe Materiale til Belysning af den Rolle, som Heksevæsenet har spillet hos os. Desuden have vi — om end henliggende i Bibliothekernes Støv og lidet kjendte af det store Publikum — adskillige samtidige, trykte Beretninger om nogle af de største og mest opsigtvækkende Heksebesættelser, saaledes om den i Kjøge (ved Rektor Brunsmand) og den i Thisted (ved Arne Magnussen). Det er den sidste af disse, som herved forelægges for Læseverdenen, og vi tør vel uden Overdrivelse kalde den den interessanteste danske Kriminalhistorie. Det er nemlig intet mindre end en Skildring af et skammeligt Bedrageri. Men det er noget mere.

Kun faa af de fra Fortiden overleverede Bøger føre os saa nemt og umiddelbart ind i Datidens centrale Bevidsthedsliv. I sit naive og troværdige Sprog opruller den lille Bog os et Billede af Livet i en afsidesliggende, dansk Provinsby i Slutningen af Kristian den femtes Regeringstid, som aldrig nogen Historieskriver

eller Digter har naaet endsige overgaaet. Vi se den halv barbariske Tids mærkelige Blanding af Religion og vild Overtro, af Gudsfrygt og verdslig Beregning, og i skarpt Lys vises det os, hvilken uhyre Rolle Frygten — man kunde næsten sige Mørkerædslen — spillede som Baggrund for hele Samtidens Tankeliv.

Dog betegner Thisted-Processen, der foretoges ved Højesteret i 1698, efter at Lægefakultetet forud var afhørt derom, netop den gryende Fornufts Sejr efter den lange Heksesabath. I Virkeligheden var det den sidste, store Hekseproces i Danmark, og dens Udfald viser tydelig, at det da var paa Heldningen med disse protestantiske Autodaféer, idet ingen af de i Sagen indviklede bleve brændte. I Beretningen om Magister Oluf Bjørns tappre, men frugtesløse Anstrengelser for at faa sine Hekse paa Baalet, først hos den Aalborg Bisp og siden hos de overordnede Myndigheder i Kjøbenhavn, skimter man tydelig den kommende Oplysningstids begyndende Skepsis. Efter Aaret 1700 kjendes

der ingen Eksempler paa, at Hekse ere blevne brændte her i Landet.

De, som ønske nærmere Orientering med Hensyn til Heksevæsenet her i Danmark, ville kunne finde den i Verner Dahlerups blandt Studentersamfundets Smaaskrifter udgivne lille Bog om „Hekse og Hekseprocesser i Danmark".

Det store Ry og Rygte, som for nogen Tid haver været her udi Danmark om Djævelens store Tyranni og forskrækkelige Magt over nogle Kvindes Personer i Thisted udi Aalborg Stift i Jylland, giver vel enhver Forlængsel at vide, hvorledes dermed var beskaffet, helst efterdi man haver hørt saa meget om adskillige forunderlige Jærtegn, som der hos dennem var sket, hvorledes at Djævelen skinbarligen havde ladet sig til Syne hos dennem, talt af dennem, udraabt adskillige baade fattige og rige for Trold-Koner, og at de var hans med Legem og Sjæl, sagt at de skulde brændes, førend han vilde vige og andet mere deslige.

Da for at vise alle og enhver den rette Historie fra Begyndelsen og indtil Enden af dette vidt udraabte Besættelses og Trolddoms Værk, er dette til alles Efter-

retning forfattet, og af Akterne oprigtig uddraget, saaledes som det egentlig er befunden.

En Bondepige i Jylland udi Vensyssel i Aalborg Stift ved Navn Maren Spillemands (hvis Fader Kristen Spillemand er en fattig Husmand og Kalkslager) skal efter hendes Foregivende, der hun var tretten Aar, være en Gang bleven syg og fundet nogen Gysen og Rysten udi sine Lemmer, hvormed undertiden fulgte nogle Konvulsioner. Hun er dog omsider kommen tilpas igjen, men sagde sig derefter at finde nogen Urolighed baade i Sindet og Lemmerne og har siden den Tid paa en fjorten Aars Tid af og til givet sig ud for at være upasselig, dog saaledes at hun endog i hele og halve Aar sagde sig at være fri. Hun haver derved taget Anledning at slage sig til Ørkesløshed og dovne Dage og løbet om fra et Sted til et andet at søge Ophold, hvor nogen vilde give hende noget, og haver baade hun og hendes Fader faaet Tanker om, at hun maatte være fortryldet (eller, som gemene Mand det kalder, forgjort, eller der maatte være kastet noget ondt i Veien for hende) og givet Skylden en gammel Bondekone der i Nærværelsen[1]) ved Navn Anne Kristens Datter i

[1]) Nærheden.

Skinderup, som deromkring holdtes for at være en Troldkone, at hun skulde (som gemene Folk taler) have vist noget ondt i hende, hvilket skulde være sket en St. Hans Aften sildig, da denne Kvinde tilligemed en anden skal have mødt denne Maren Spillemands og hendes Søster paa Marken udenfor Skinderup, da de kom fra Vetteild[1]), siden hvilken Tid hun sagde sig at have fornummet dette onde.

Denne hendes foregivne Svaghed blev dog af en Del forstandige Folk der i Egnen holdt for noget Skrømteri og selvgjort Værk og af andre for et Tilfald af Moderen[2]) eller anden kvindelig Svaghed.

Imidlertid haver Faderen søgt Raad for hende hos en og anden af Præsterne der i Nærværelsen, hvor iblandt tvende, da de saa hendes underlige Gebærder, lod gøre Bøn for hende af Prædikestolen i (den) Mening, at der var noget Hekseri hos hende.

Endelig er hun fire eller fem Aar siden kommen til Præsten i Thisted Magister Oluf Bjørn, som i de samme Tider var bleven Præst der sammesteds, og ligeledes søgt Raad hos hannem.

Samme Mag. Oluf haver og i Begyndelsen tvilet

---

1) Vetteild ɔ: St. Hans Blus. 2) Fremfald af Livmoderen.

om, hvad hendes Svaghed maatte være. Men der hun klagede sig, at det onde, hun plagedes af, sad udi hendes Laar, og at det vigede bort, naar han lagde sin Haand derpaa og befol det at gaa bort, haver han i lige Maade ladet sig forlyde, at det maatte være noget Spøgeri eller Trolddoms Værk.

Imidlertid haver man intet synderligt fornummet til hendes Syge[1]) førend siden i Januario 1696, da Mag. Oluf erklærede hende offentlig for alle, at hun af Djævelen legemlig var besat.

Nu hændte det sig ved de samme Tider, at en anden Mand der i Nærværelsen, ved Navn Oluf Langgaard, som og var en af denne Mag. Olufs Tilhørere havde et lidet Pigebarn henved ni Aar gammelt, navnlig Kirsten Langgaard, som gik i Skole der i Byen og var et vittigt Barn, men derhos ikkun ilde optugtet.

Dette Pigebarn skal have faaet nogen Svaghed, som undertiden førte nogle Tegn med sig ligesom en liden Anstød af den faldende Syge. Hendes Fader haver derfor søgt Raad i Begyndelsen hos en Præst der i Nærværelsen, som nogenledes var kyndig i Lægekonsten; men, der hans Raad ikke straks vilde lykkes, søgte han

[1]) Sygdom. Denne Form af Ordet er endnu ganske almindelig i Jylland.

en anden gammel Præst, som den gemene Mand holdt for, at der var noget sært hos, og at han kunde skønne paa[1]) alle Slags Svagheder bedre end nogen der i Egnen, om derhos maatte være noget unaturligt. Denne Præst baade brugte til hende nogen Lægedomme, saa vidt han forstod, saa og gjorde Bøn til Gud om hendes Helbred.

Da det nu rygtedes, at Mag. Oluf i Thisted havde den forom meldte Maren Spillemands under Hænder, tænkte denne Oluf Langgaard, at det ikke heller maatte være ret fat med hans Datter, søgte derfor ogsaa Magister Olufs Betænkning og Raad, om muligt ikke hans Barn maatte være lige saadan faren som Maren Spillemands, hvilken da han saa hendes Gebærder at ligne en Gren af den faldende Syge, holdt han det og i Begyndelsen derfor.

Nu var Maren Spillemands Sygdom, som før er meldt, af hannem erklæret for en Besættelse af Djævelen, hvis Adfærd da denne Kirsten Langgaard saa, nemlig hvorledes hun anstillede sig med Raaben, Skrigen, Mundvrængen, beskyldende Ane Kristens Dotter af Skinderup for hendes onde, begyndte Barnet ligeledes at anstille

---

[1]) bedømme.

sig og gjorde alting lige saa galt som Maren Spillemands. Derudover forandrede Magister Oluf hans Mening og erklærede hende ligeledes for at være af Djævelen legemlig besat, begyndte derpaa at betjene dem begge som besatte og læste og sang adskilligt for dennem, som alt gik derpaa ud, at her var en Djævel i hver af dennem.

Nu var der i Byen paa samme Tid nogle Studentere, dennem bragte Mag. Oluf udi Tanker, at her var Djævelens legemlige Nærværelse, og gik tvende af dennem, Povel Rytter og Christian Friderich Mavors (hvilken sidste var Mag. Olufs Søstersøn) hannem fornemmeligen til Haande udi at betjene disse tvende Mennesker. Da de nu saaledes blev begegnet, haver de daglig mer og mer taget til udi sælsomme Gebærder, gøet og galet, skreget og tudet og gjort mange underlige Optøger, ideligen raabt paa den Kvinde af Skinderup, at hun var en Troldkone. Magister Oluf derpaa manede og besværede[1]) Djævelen og spurgte hannem om hans Navn, og hvo der havde vist hannem der ind. Maren Spillemand svarede, som under Djævelens Per-

---

[1]) besvor. Man skrev i ældre Tid svære, hvor vi nu skrive sværge.

son, at hans Navn var Lutzer, og at han var indvist i hende af Anne Kristensdotter i Skinderup.

Barnet i lige Maade kaldte sin Djævel Hvid Rotte og (sagde) at den var indmanet i hende af samme Kvinde. Præsten og fornævnte Studentere, som før er meldt, klemte videre paa med deres Manelser, tiltalte disse Djævle ved deres Navne: Lutzer! Hvid Rotte! Din Hund! Er Du der? Pak Dig bort. De lod dennem føre til Kirken under Gudstjenestens Forretning[1]) og tiltalte dennem ligedes der i Menighedens Paahør og besvarede hvert Ord, de talte, ligesom det kunde være talt af Djævelen. De derimod, som saaledes idelig blev begegnet, blev mer og mer forstyrrede, rasede umaadelig, anstillede sig som de, der falder af den slemme Syge, skjældte Præsten for Oluf Sladder, spyttede undertiden paa hannem, vrængede Mund ad Guds Ord og faldt udi en og anden Guds Bespottelse og beskyldte foruden den paaberaabte Anne Kristensdotter andre flere (deriblandt nogle fornemme Koner) for at være Troldfolk i lige Maade og Aarsag i deres Onde.

Mag. Oluf talte igjen Djævelen til og sagde: Du lyver, din Hund! — De svarede, som under Djævelens

---

[1]) Forrettelse, Ordet Forretning bruges som bekjendt nu i en anden Bemærkelse.

Person, at de maatte intet lyde for den store Mand[1]) som vilde endelig have Trolddom straffet. De (Djævlene) vilde blive blive hos dennem i ti Aar, saafremt de ikke alle blev brændte, som de paaraabte at være Troldfolk, og at hvis Amtmanden ikke vilde lade dennem brænde, vilde de fare baade i hannem og alle hans Børn. Disse Djævle lod sig dog tit uddrive baade af Mag. Oluf og fornævnte Studentere, ja endog af Kællinger og gemene Folk, naar der blev læst for dennem, eller dennem blev befalet at fare ud, og sagde da undertiden, naar Mag. Oluf eller andre læste for dennem: Du piner mig saa med dine Bønner, at jeg ikke pines mere i Helvede. Lad mig fare ud. Nu far jeg. Og i det samme sagde Maren Spillemands eller Barnet: Nu for han bort som en Sværm Fluer, som en Ravn, som en Ildslue. Og sov disse to Mennesker altid roligt om Natten, saa at naar Fantasien og Hjærnen var udmattet af den idelige Tummel og Allarm om Dagen faldt de omsider i Søvn og gjorde ikke mere deres Gebærder. Undertiden bad de Præsten gaa bort, de vilde have Rolighed, og var saaledes stille indtil Præsten og de ommeldte Studentere begyndte paany at tiltale

1) Vorherre. Den lille Mand er Djævelen. Jævnfør Udtrykket Bettefanden.

dennem: Lutzer! Hvid Rotte! Hvor er Du nu? Hvor haver Du været saa længe? Er Du dér? Lad os høre Dig! Hvad bestiller Du? Hvormange er Du? og saa fremdeles, da de igjen begyndte at tale og øve deres sædvanlige Gebærder og stilledes saa igjen, undertiden ved et Ord, og undertiden lod de længe bede og synge for sig, før de omsider sagde: Nu for han bort! og andet deslige.

Som de nu ideligen hørte tales, læses og synges om Djævelen og Djævelens Nærværelse, Fortrylden, Hekseri og Spøgeri, kom saa vel Maren Spillemands (hvilken desforuden i lang Tid havde gaaet om med denne Besættelsestanke) som Barnet Kirsten Langgaard derover udi stor Urolighed og græsselige Gebærder.

Det hændte sig en Gang, at Barnet gik og legte paa Gulvet i Mag. Olufs Stue. Som der da kom en Mand ind, sagde Mag. Oluf til Barnet: Hvid Rotte, er Du nu der igjen? Barnet sagde: Nej, jeg skader intet, hvorpaa Mag. Oluf svarede: Din Hund, jeg ved Du est her, og befol at lægge Barnet paa Bænken og læse over det. Derpaa fangede det straks an med sine sædvanlige Gebærder.

En anden Gang mødte en af fornævnte tvende

Studentere Maren Spillemands paa Gaden, og som han saae hende, sagde han: Maren, er I gal, hvi gaar I her? Jeg ser Djævelen er skinbarlig i Eder Hun sagde: Nej, nu skader jeg intet. Han derimod soer derpaa en stor Ed, at hun var besat. Derpaa gik hun straks hen og ligeledes begyndte med hendes sædvanlige Optøger.

Dette Væsen gav nu en stor Forskrækkelse iblandt Almuen, saavel i Byen som i Egnen der omkring, og ihvorvel nogle, som saa deres Optøger og Gebærder, dømte at der ikke var nogen legemlig Besættelse hos dennem, saa opsatte dog Mag. Oluf sig imod alle dennem, som vilde sige hannem imod, og sagde med stor Ivrighed, at de var alle aandeligen besatte, som ikke vilde tro, at disse var legemlig besat.

Som nu den gemene Mand saaledes blev bestyrket udi denne Tanke, at disse Mennesker maatte ufejlbarlig være besat af Djævelen, helst efterdi Mag. Oluf selv læste offentlig paa Prædikestolen, at Djævelen var efter Befaling opkommen af Helvede at forkynde Guds Villie og straffe Synden, efterdi Menneskene ikke ville adlyde Guds Ord, og sagde derhos offentlig, at her var ingen Forløsning eller Frelse for disse Mennesker, forend de,

som af dennem var paaberaabt, blev paagreben og brændt, tænkte Kristen Spillemand og Oluf Langgaard, at det var bedst at gøre som Præsten, der bedre var oplyst end de, vilde have det, for at frelse deres Børn, hvorpaa Oluf Langgaard lod den paaraabte, gamle fattige Bondekvinde Anne Kristens Dotter paagribe og føre til Thisted. Da Maren Spillemands saa hende, anstillede hun sig med sine sædvanlige Gebærder, talte som under Djævelens Person og kaldte hende sin Morlille, sigende at hun havde givet sig til hannem for tyve Aar siden.

Barnet Kirsten Langgaard stemmede i med og fulgte samme Tone, sagde derhos, at hendes Djævel havde lovet hende 2000 Daler, der hun gav sig til hannem, og at han skaffede hende Penge nok, som han stjal fra en Mand udi Kjøbenhavn med andet mere deslige.

Kvinden derimod i højeste Maader beraabte sig paa sin Uskyldighed, hvorpaa Mag. Oluf bad Gud ville gøre et Tegn, om hun var skyldig, og som Barnet derpaa begyndte med dets sædvanlige Gebærder, Raaben og Skrigen, udraabte han det straks for et vist Tegn fra Gud, at hun var en Troldkone.

Derpaa søgte Oluf Langgaard at føre Vidner over

denne gamle Kone. Kristen Spillemand gav hende fuldkommen Sag og Sigtelse[1]), hendes Naboer, nogle Bønder, kom frem og vandt[2]) om hende, at hun i mange Aar havde været berygtet for Troldom og haft Ord for at være skyldig i Maren Spillemands Onde. Mag. Oluf trinede og frem sigende, at han havde hørt Djævelen tale af de besatte og beskylde hende. Den gemene Almue fulgte efter, og gik alle deres Vidner, saa vel Præstens som en Del af hans Tilhøreres derpaa ud, at Lutzer og hvid Rotte sagde sig af hende at være indmanet i Maren Spillemand og Kirsten Langgaard, og at hun endeligen maatte brændes, førend de vilde vige bort.

Forbemeldte twende Studentere lagde det dertil, at det var af Gllds sær Tildrivelse, at Djævelen maatte sige dette, saasom Tiden nu var kommet, at hun skulde brændes, hvorfor Djævelen var nødt til at bruge de besattes Tunger, paa det hendes Synder skulde aabenbares, med andet mere deslige, som blev vidnet imod denne gamle Kvinde, hvorpaa hun udi hendes Enfoldighed svarede, at det var Løgn alt det, Fanden havde sagt.

---

[1]) stævnede hende. [2]) vidnede.

Som nu Oluf Langgaard saaledes forfulgte samme gamle Kvinde, blev efter Amtmandens Ordre nogle andre Kvinder paagrebne, som i lige Maade af Maren Spillemand og Kirsten Langgaard som Troldfolk var paaberaabt.

Nu var der i Nærværelsen en Bondepige ved Navn Anne Legind, hvilken gik med en indvortes Sygdom, saasom en Melankoli, og i lige Maade var kommet i Tanker, at der maatte være noget ondt hos hende, hvorfor hun og havde beskyldt en Fiskerkone der i Egnen, af hvilken hun formente sig at være forgjort. Som denne Pige nu hørte, hvorledes Mag. Oluf kunde besvære Djævelen, søgte hun strax til Thisted at søge Raad hos hannem, hvorpaa han stillede hende frem i Kirken udi Korsdøren, tilspurgte hende, om hun troede, at han kunde hjælpe hende, og som hun svarede ja, sagde han, at hende skulde ske ligesom hun troede, og derpaa begyndte at tiltale Djævelen paa sædvanlig Maade: Din Hund! Giv Dig til Kende! Jeg veed, Du er her. — Pigen derimod med stor Forskrækkelse stod og rystede for hannem og kunde ikke svare, men pegte til Halsen og græd, stod ligesom halv rørt[1]) af

[1]) Meningen er ramt af et Slagtilfælde, halv apoplektisk. Blandt Almuen bruges Ordet endnu ganske almindelig paa denne Maade.

Forskrækkelse. Han igjen tiltalte Djævelen og spurgte, hvad han hed, men fik intet Svar, hvorover han erklærede hende at være besat med en dum[1]) Djævel.

Men Maren Spillemand aabenbarede siden denne Djævels Navn og kaldede hannem Skam. Denne Pige rejste derpaa straks bort fra Thisted med stor Frygt og Rædsel, men raabte ikke paa nogen Troldfolk, ejheller beskyldte nogen for hendes Svaghed, indbildede sig dog, at hun var forgjort, og bad Gud ville hjælpe hende, men befattede sig derefter intet mere med Mag. Oluf.

Dette store Rygte om de tvende forbemeldte Kvindes-Personer bevægede adskillige baade i Thisted By og paa Landet deromkring at søge til dennem saasom til nogle Sibiller[2]) og efterspørge, hvo der havde forgjort deres Fæ og andet, som de kunde have lidt Skade paa, og fik de alle til Svar, at disse Troldkoner var der udi skyldig.

Iblandt andre var der i Byen en Mand, som ellers skulde være en af de fornemste og mest oplyste, men som ved Svaghed var kommen saa vidt, at hans Hukommelse slog hannem mærkelig fejl.

Da nu denne Mand i de samme Dage formedelst

---

[1]) stum. [2]) Spaakvinder.

Mangel paa sin Hukommelse begik en liden Forseelse, og det rygtedes for disse to Kvindes-Persóner, sagde de, at Anne Kristens Dötter i Skinderup havde taget hans Hukommelse fra hannem. Der Manden dette hørte, lod han straks føre Vidner til Thinge, at Fanden havde sagt dette om Anne Kristens Dotter og gav hende derpaa Sag og Sigtelse, at hun havde berøvet hannem hans Hukommelse.

En gammel, enfoldig Mand der i Byen havde paa nogle Aar ikke fundet sig saa færdig udi Kjærligheds Sager imod sin Kone, som han var i sine unge Aar, hvorover han og søgte hen til disse tvende Mennesker at forespørge sig, hvor hans Manddom var afbleven. De gav straks Skylden paa en af de efter deres Paaberaabelse for Trolddom anholdte gamle Kvinder ved Navn Anne Vert, at hun havde taget den fra hannem. Derpaa gik baade denne Mand og hans Kone til Thinge og førte Vidner, at Djævelen havde paasagt samme Kvinde denne Beskyldning.

Kvinden (som ellers var gammel og udlevet og gik i Barndom) værgede sig længe med Munden og sagde, at det var Løgn, men som hun derpaa blev meget hart fængslet og af Dommeren truet og haarde-

ligen tiltalt, bekendte hun omsider, at Fanden havde sagt sandt. Nu skulde hun forklare, hvor hun havde gjort af denne Mands Manddom. Dertil vidste hun ingen Rede længe, omsider sagde hun, at hun havde tøjret den uden for Byen ved en Vejrmølle.

Manden blev tilspurgt, om det sig saa forholdte. Nej, sagde han; men det haver ikke den Kraft som i mine unge Dage.

Flere saadanne Vidnesbyrd og Beskyldninger hørtes der daglig udi de samme Dage, iblandt andet hvorledes denne Anne Kristens Dotter havde været udi Katte-Lignelse nu hos Magister Oluf, nu hos fornævnte Studentere og villet rive deres Strube ud, men maatte ikke for den store Mand.

Saa skulde og Djævelen have sagt sig at være selv ottende hos Maren Spillemands, ja, der sagdes og, at en havde set den Djævel Hvid Rotte i sin fulde Skikkelse, og en anden havde om Natten set hannem som en Hund ved sin Seng, med meget andet saadant. Var og den gemene Mand saaledes indtagen af Forskrækkelse, at hvor der saas en Kat, Rotte eller Mus, frygtes der, at det skulde være en Djævel.

Iblandt andet hændte det sig, at som en Mand

kom førende paa Marken forbi tre Harer, hvilke dog der i Landet er i Overflødighed, tænkte han, at det var tre Djævle, og forklarede derefter, at da de sprang hannem forbi, var det ligesom en kunde have slaget en Kniv i hans Hjærte, og bød han dennem pakke sig, som de og gjorde, saa han takkede GUd, at han slap dennem forbi.

Imidlertid[1]) alt dette saaledes passerede, kom det forskrækkelige Rygte om disse tvende Mennesker udi Thisted omsider Bispoppen[2]) for Øren, som boede 10 Mile der fra Stedet. Han skrev derpaa Præsten Mag. Oluf til for at fornemme, hvorledes dermed var beskaffet, hvorpaa Mag. Oluf, som paa fjerde-Maaned havde paa sin egen Haand drevet Værket, indskikkede saadan en Beretning til Bispen, som følger:

Kort og sandfærdig Beretning om de sig her udi Thisted befindende legemlig besatte Mennesker og dessen[3]) Beskaffenhed, som nu fast paa et Fjerding Aar Tid efter anden jo mere og mere haver ytret sig, og befindes saaledes:

1. Er her en Pige fød i Skinderup, navnlig: Maren Kristens Dotter Spillemand, som for 15 Aar

---

[1]) imens. [2]) Bispoppen var den bekendte Jens Bircherod, der i sin Dagbog omtaler Sagen. [3]) deres.

siden først skal have fornummet til dette Onde, og skal af min sal. Formand ofte været forsøgt at drive, men ikke kommen videre dermed end i hendes Laar, hvor det fast paa 10 Aars Tid før min Ankomst hid til Kaldet, skal have givet sig til Kende, men staaet i Tvivl, om det skulde være en legemlig Besættelse eller anden forgiftig Trolddoms Virkning formedelst Satans onde Redskab, eller og nogen anden ugemen og fast overnaturlig Svaghed, ja, en Del haver og villet føre det stakkels Menneske i Mistanke, som der skulde være noget selvgjort Skrømteri og affektat Værk[1]) derunder.

Nogen Tid efter min Ankomst haver dette Onde igen begyndt at te sig forfærdeligere, som jeg og ved Guds Ords og Aands Kraft nogle Gange haver drevet, saa Mennesket er kommet til sin Rolighed og forrige Helbred igen, hvorved alting saaledes en Tid lang er bleven i Stilhed og relinqueret in suspenso[2]), hvad det egentlig kunde være, omendskønt det nok lod sig anse at være Djævelens Spøgeri og Trolddom der under.

2. Men forleden Sommer (1695) haver et Barn paa 9 Aars Alder, navnlig Kirsten Olufs Dotter, som er Oluf Pedersen Langgards Dotter her af Byen,

[1]) paataget Væsen. [2]) henstaaende uafgjort.

fornummet ligesaadan Anstød, og efter at jeg nogle Gange havde været hos, og givet Agt paa Barnets Svaghed, syntes det vel at være næsten af samme Beskaffenhed som med ovenbemeldte Pige, men derhos ikke ulig et Fang[1]) af den faldende Syge eller deslige naturlig Svaghed og Raseri, hvorfor jeg raadede Barnets Fader, at han skulde lade hende komme ned til Aalborg, at forfarne Medici[2]) tilligemed Byens Præster og Gejstlige desbedre kunde fornemme hendes Tilstand og derom skønne, hvilket mit Raad han og lod sig befalde og lovede at følge, men siden, overtalt af andre, lod hende ikke komme længer end til Agersborg, hvor hun nogen kort Tid udi Sognepræsten Hr. Pales Hus og under hans Opsyn er forbleven.

Efter at Barnet var kommet fra Agersborg hid til Byen igjen, haver det onde efterhaanden kjendeligen ytret sig, men er dog ved Bøn og Gllds Paakaldelse saa vidt dreven og bragt til Stilhed igjen, at Barnet næstendelen haver været roligt en Tid lang, og syntes alene som nogle Levninger af en naturlig Svaghed at være efterladt hos hende.

3. Men der det kom ungefær til midt i Januario

---

[1]) Anfald af en Sygdom, bruges særlig om Epilepsi. [2]) Læger.

udi nærværende Aar, haver det omsider for Alvor ytret sig hos begge ovenbemeldte Personer, at man efterhaanden haver kunnet ligne det ene med det andet, og Tid efter anden jo mere og mere kunnet fornemme vera obsessionis corporalis signa, tam primaria[1]), saasom 1) Abditarum rerum notitiam[2]), at de haver vidst adskilligt, som skete, fraværende, særdeles indbyrdes hos de besatte, som dog var langt fra hinanden i forskjellige Huse, kendt adskillige fremmede Personer, og vidst at nævne dennem ved deres Navne, som Menneskene aldrig tilforn havde set eller kendt, ejheller efter at den paroxysmus[3]) var over og det onde drevet, kunde kende, og andet saadant mere. 2) Admirandum & præter naturale robur & potentiam[4]) saa at endogsaa Barnet undertiden ikke af 7 eller 8 stærke Mennesker kunde holdes og styres. Alleneste Latin eller andre fremmede Sprog haver man ikke fornummet den onde Aand at lade sig høre med hidindtil, videre end han saa undertiden kunde støde ud med et Ord og sige som for Eksempel: Jeg er en Diabolus[5]) var og, tilspurgt

---

1) de ægte Tegn paa en legemlig Besættelse, dels af første Rang. 2) Kundskab om skjulte Ting. 3) det Anfald. 4) en beundringsværdig og overnaturlig Styrke og Kraft. 5) Djævel.

hvad Diabolus var, svaret en Forfører og Bagvasker, ligeledes at Satan var en Modstander i sin Betydning etc. quam Secundaria Obsessionis Signa [1]) saasom (a) Horrendam vociferationem & ululatum [2]) hvor iblandt de saa tydelig haver exprimeret [3]) Kattes, Hundes, Haners, Svins, Okses og andre Bæsters Lyd, saa at de, som ikke saa, hvad det var, kunde ikke skille det fra Dyrenes egen Lyd.

(b) Dei blasphemationem & proximi cavillationem [4]), som haver været forskrækkelig at høre, særdeles af den grumme Bespottelses Aand, som regerer hos Barnet.

(c) Gestuum deformationem [5]) med forfærdeligt Syn, Ansigtets, Munds og Øjnes grumme Forvendelse og Udspilelse, umenneskelig Skogren, Skummen og Fraaden af Munden, Tænderskæren og Klæders Sønderrivelse baade paa sig selv og andre etc.

(d) Corporum excruciationem [6]), som haver været erbarmelig at se, hvorledes den onde Aand haver pinet de arme Mennesker, blæst dennem op og trækket dennem sammen igjen, vriet deres Arme, Hænder, Halse og

---

[1]) dels ogsaa Besættelsestegn af anden Rang. [2]) frygtelig Raaben og Hylen. [3]) gjengivet. [4]) Guds Bespottelse og Næstens Forhaanelse. [5]) Ansigtsfordrejelse. [6]) Legemernes Pinsel.

andre Lemmer omkring og kastet Hovedet bag ned paa deres Ryg, saa man ikke kunde tænke andet, end de var ganske af Led.

(e) Insolitam corporis & proximorum læsionem[1]), saasom at rive Haaret baade af sig selv og andre nærværende og med Slag, Biden og Sliden gjøre det onde, som ikke med største Magt blev forhindret.

(f) Admirandam corporum motionem[2]), med forunderlige Spring og Legemets Ophævelse, saa at den onde Aand og haver budt sig til at flyve op med dennem og føre dennem op under Loftet, om det hannem maatte tilstedes.

(g) Rerum gestarum oblivionem[3]), saa at de besatte intet haver vidst af sig selv, eller hvad der var passeret, imens Paroxysmen stod paa 2c.

4. Her haver man og faaet at vide ved den onde Aands Tilkjendegivelse en Del onde Mennesker og Satans Lemmer, som skulde forvoldt de arme Mennesker dette Onde, af hvilke hidindtil ikkun en eneste er paagreben og sat fast, men synes at frugte lidet til nogen ret Bekendelse, formedelst hendes forstokkede Hjærtes Haard-

---

[1]) Uhørt Beskadigelse af sig selv og andre. [2]) Vidunderlig Legemsbevægelighed. [3]) Forglemmelse af Begivenheder.

hed, førend flere af de andre bliver sat hver paa sit Sted, at den ene kan frygte for den anden.

5. Tilmed er fornummet, at Barnet for syv Aar siden skal først have faaet det onde i sin Fod, da hun ikke haver været to Aar gammel, som hun endnu gemenligen finder ofte at sætte sig under Fodbladet som en Flintsten, hvorfra det i et Øjeblik springer omkring og giver sig op i de andre Lemmer, Bryst, Hoved, Ansigt, Øjne ꝛc.

6. Foruden ovenbemeldte tvende er og kommen hid til Byen i den Forhaabning ved Guds Naade og min ringe Tjeneste at blive hjulpen en anden Pige af Legind udi Nørhaa Sogn[1]), navnlig Anne Jens Dotter, som næsten skal være af samme Beskaffenhed som de andre, alleneste det onde er hidindtil ikke kommet til den Tummel og Raseris Højde som hos de andre, men haver dog nogle Gange saa vidt ladet sig forstaa at være der indmanet af en Kvinde udi Istrup[2]), som er Oluf Fiskers Kone sammesteds, og at man skulde tage hende fat, hvilket og igjennem de andre besattes Munde er bekræftet og tillige navngivet to Djævle, som skulle

[1])—[2]) Saavel Nørhaa som Istrup ligge sydvest for Thisted, omtrent midtvejs mellem den og Agger.

være i hende, nemlig Skamm og Oss, af hvilke den ene skal være stum, hvorudover det onde sjelden og lidet hidindtil hos hende taler.

7. Den Djævel, som gemenligen regerer hos Barnet kalder sig Hvid Rotte, i hvilken Gestalt han og ofte er set, ikke aleneste af de besatte, men endog af andre, og særdeles af min Søster Søn Christian Friederich Mavors i Jakob Hørers Stue, imidlertid Barnet var der i Huset, og end her i mit Sengekammer af min Tjeneste Pige, som ellers og meget andet Spøgeri ofte baade inden og uden Huset af adskillige fornemmes.

8. Den Djævel, som er hos Maren Spillemand, kalder sig Luser og raaber de begge idelig paa deres Moder, som de kalder den Kvinde, der sidder, ved hendes Navn Molil eller Molei, som deres Pronunsiasion [1]) gemenlig falder, og truer stærkt, at dersom de ikke lader hende med nogle andre, som de og meget paaberaaber, brænde, da skulle de fare i dennem og særdeles i Amtmanden og hans Børn.

9. Ellers er nogle Gange befunden, efter den onde Aands Sigelse, at de haver været 18 tillige [2]) i hver af dennem, og haver Djævelen navngivet efter=

---

[1]) Udtale. [2]) tilsammen.

skrevne igjennem Maren Spillemands Mund, som paa Stedet er blevne optegnede, med hvad hver deres Forretning skulde være.

(1) Luser, Moderens (som ovenbemeldt) Sendebud, han skal tage hendes (den besattes) Sjæl og forfølge hende til han kan overvinde hende.

(2) Rotas, han skal forstyrre hende, hun skal falde fra den slemme Tro, han skal lade sig se synligvis som en Ild for at forstyrre hendes Tro. NB. Det er og ofte saaledes befunden, at Mennesket er bleven frygtagtig og svagtroende over saadan Syn, som er kommet hende for.

(3) Hvid Rotte, han skal forstyrre hendes Samvittighed, hun skal blive forskrækket, saa skal hendes Tro svækkes.

(4) Satan, Modstandere, han skal imodstaa Dig (saasom Ordene faldt til mig) og hende.

(5) Feite, Hoffærdig, han fejer for min Moder, da er jeg ydmyg hos hende.

(6) Fante, jeg skal forhindre, Du (forstaa mig, som den Onde tiltalte), skal intet godt gjøre hende det Skarn (nemlig den besatte), thi saa bliver min Moder vred, han skal skyde Pile.

(7) Rørel, han skal sætte ondt imellem Ægteskab og imellem andre Folk i Husene.

(8) Sladder, han skal bagvaske og komme dennem til at sige Løgn.

(9) Fluardt, han skal flyve udi hende som en Flue, og i de andres Øren udi Kirken, han skal forstyrre Hørelsen.

(10) (11) (12) (13) (14) (15) (16) (17) (18) hedder Forstyrrere hver én, de skal være med og styrke vore Brødre (NB. Saa kaldte Djævlene hinanden) iblandt dennem er Kus Skriveren, han skal optegne alle de Synder, som begaas. Denne ynkede Fanden selv, at han havde saa meget travlt. NB. Disse Navne og Bestillinger er efter Fandens egne Ord igjennem Maren Spillemands Mund.

10. Det gaar undertiden saa heftig til, at man maa ligge i Bønnen hele 3—4 ja 5 Timer, dog imidlertid for nogen Respiration afveksle med bekvemme Salmer at lade synge imellem, ved hvilket Middel GUd haver givet mig den Naade, at de onde Aander (i hvor mange de undertiden haver været) mangfoldige, ja over de hundrede Gange er dreven og haver de besatte gemenligen set dennem ved Udfarten i adskillige Lignelser

somme Tider som Ild udi Kugler, Pile, gloende Stænger ꝛc. Bitzel, somme Tider som Katte, Rotter, Ravne og andre Fugle, item[1]) Fluer ꝛc. Og haver gemenlig saadanne Syner været Tegn og Forsikring for de besatte, at de da var skilt ved det onde, saa længe det varede, som undertiden var ganske kort, saa det tidt og ofte samme Time er kommen igjen og ved Ankomsten ladet sig til Syne for de arme Mennesker.

11. Undertiden haver og den onde Aand skjult sig og talet igjennem de besattes Mund, ligesom de skadede intet for at blive dennem kvit, som kom at infestere[2]) hannem med Bøn og Guds Paakaldelse, og særdeles mig, som Satan og ofte med sledske Ord haver villet afvende fra mit Forsæt, og sagt: Jeg skulde gaa hjem, jeg var træt, jeg blev ellers syg, jeg skulde lade Hr. Hans eller en anden komme ꝛc. Denne Satans Træk haver og Gud omsider aabenbaret, dog haver man ofte maattet lade sig nøje, naar man fik det nogenledes stillet, om enskjøndt man nok kunde mærke, at det onde ikke fuldkommen var dreven, paa det man

---

[1]) ligeledes. [2]) plage, pine, forstyrre.

ikke for meget skulde udmatte baade sig selv og de arme forspændte[1]) Mennesker.

12. Men at det onde saa idelig og hastig kommer igjen, sker ikke uden GUds besynderlige Raad og Villie, ikke for at plage disse arme Mennesker fremfor andre (som kan kjendes af de mangfoldige, underlige Befrielser, saa at de hidindtil intet skader enten paa Sind eller Sands, Helbred eller Fornuft) men derved ligesom at drive Menneskene, særdeles Øvrigheden, at de ikke skulle blive søvnagtige i saa forfærdelig en Sags ivrige Inkvisition til Retfærdigheds Befordring og de skyldiges Straf, det jeg (efter den Erfaring, jeg hidindtil haver) holder for et utvivlagtigt Kjendetegn og kan ikke ominere[2]) nogen endelig Ophør eller Befrielse fra det Onde, førend saadan Eksekution over de skyldige uforbigængeligen[3]) sker.

13. Forandringen udi Stil og Skrift viser nok, hvad Rolighed jeg haver til at sammenskrive dette; thi Barnets elendige Tilstand (som er her i mit Hus) haver med Skraal og Vraal[4]) ofte interrumperet[5]) det for mig, saa nyligen 19 Djævle fra hende er dreven, som hun

---

[1]) gammelt Ord for pint, besværet af Sygdom og Pestilense. [2]) varsle, spaa. [3]) uomgjængelig. [4]) Vræl. [5]) afbrudt.

haver bekjendt at være udfaren, saa efterhaanden to og to tillige[1]), ligesom Ravne.

14. I lige Maade er og de 18 onde Geister og Gaster[2]), som i Aftes blev dreven fra Maren Spillemands, dennem han og saa udfare som en Sværm af Bier eller Fluer med et hvidt eller blankt Sværd efter sig, idag kommen igjen, og atter ved GUds Naade, de nærværende Studenteres og andre Guds Børns Bønner og mine (endskjønt fraværendes som og nogle Gange tilforn er sket) inderlig Suk uddreven, saa hun haver set dennem fare ud efterhaanden, først 6, siden 4 og saa 2 og 2 indtil de alle ere komne bort. Gud forbarme sig over os og gjøre her paa en god Ende for sit hellige Navns Skyld. Amen!

Dette er saa vidt jeg i denne Skynding haver kunnet samle og erindre som og videre af de Akter og Vidnesbyrd, som til Tinge er gangen, kan oplyses. Ellers synes mig, at denne Handel meget ligner den bekjendte Historie og Beretning om Kjøge Huskors, ja i mange Maader overgaar den i Forskrækkelse, saa at den onde Aand endogsaa offentlig her i Kirken haver ladet sig

[1]) ad Gangen. [2]) Geist bruges jo i ældre Dansk almindeligt for Aand. Helliggejstkirken f. Eks. Gast er et tysk Ord, der betyder Gæst; men bruges her nedsættende omtrent som Kumpan.

høre imod mig, da jeg stod paa Prædikestolen i mit Embedes Forretning, ikke alene af de besattes Mund (som tidt er sket) men endog af Kirke-Hvælvingen, som særlig blev hørt sidst afvigte Dominica Invocavit[1]), efter at jeg midt under Prædiken havde uddrevet den Onde ved GUds Ords og Aands Kraft fra Maren Spillemands, som var bleven meget urolig i Kirken under Prædiken, og der jeg havde gjort offentlig Taksigelse til Gud for hendes Befrielse og var imod Enden af Prædiken og sagde disse Ord, at man ingen Plads skulde give Djævelen; thi hvor han fik en Fod eller Finger ind, vilde han have det alt, da blev mig lydeligen svaret af det Nørre Udskud[2]) Articulata voce[3]) trende Gange ligesom til Konfirmation[4]) paa det, jeg havde sagt: Ja, det vil jeg! Ja, det vil jeg! Ja, det vil jeg! Trende Gange i Rad, som jeg baade selv (omendskjønt ikke saa tydelig) og andre mange Mennesker (endda tydeligere) hørte og kan bevidne. GUD vende alting til sit herlige Navns Ære, Satans Beskæmmelse og Menneskenes Frelse. Amen!

Thisted, den 18. April Anno 1696.

---

[1]) Den første Søndag i Fasten. [2]) Nordre Udbygning. [3]) med tydelig Stemme. [4]) Bekræftelse.

Med denne Relation[1]) fulgte et Brev til Biskoppen, hvorudi Mag. Oluf begærte, at Præsterne udi de tre Herreder der i Nærværelsen maatte gaa hannem til Haande at betjene disse to Mennesker med Bøn og Sang, sluttendes samme sit Brev med en stor Omhyggelighed for at faa en skarp Inkvisition sat i Værk efter Troldkoner, at de uden Persons Anseelse maatte blive paagreben og ved haard og streng Medfart bringes til Bekjendelse.

Nu var en Del af Præsterne deri Nabo Lavet, som selv havde lidet set af disse to Menneskers Optøger, men derimod baade af Mag. Oluf og andre hørt om dennem mange og store Jærtegn og Mirakler, saaledes indtagne heraf, at de, saa vel som mange andre godt Folk udi Egnen ikke tvivlede paa, at her jo var Djævelens legemlige Nærværelse.

Biskoppen selv i lige Maade havde hørt saa mange underlige og sælsomme Ting refereres[2]) om dennem, at han og kom udi den Mening, at her maatte være noget Djævelskab hos dennem. Helst efterdi han havde meget gode Tanker om Mag. Olufs Lærdom og Ret-

---

1) Beretning, Indberetning. 2) meddeles.

sindighed og forsikrede sig om[1]), at han ikke gav noget an, som han jo tilforn efter Ritualet vel havde overvejet og rigtig befunden. Og som just i samme Dage, som Mag. Olufs forskrevne[2]) Relation til Biskoppen ankom, holdtes det almindelige Landemode der i Stiftet, saa gav Biskoppen derfor Ordre til Præsterne udi de tre næstomliggende Herreder ved Thisted, at de skulde gaa Mag. Oluf til Haande og betjene disse tvende Mennesker tillige med hannem. Dog blev derhos erindret, at man skulde først konsulere[3]) Lægerne efter Ritualets Tilhold, om det ikke maatte være nogen naturlig Sygdom.

Lægerne lod Mag. Oluf ikke konsulere, men de begjærede Præster indfandt sig straks derpaa i Thisted, og var altid tvende tilstede hos disse to Mennesker, læste og sang for dennem som for besatte; de derimod stillede sig meget galt an, spyttede og vrængede Mund ad Guds Ord.

Og ihvorvel samme Præster sjuntes, at udi deres Væsen var intet overnaturligt, ja en Del deraf offentligen sagde Mag. Oluf imod, at her ikke var nogen

[1]) holdt sig overbevist om. [2]) ikke som nu i Betydningen af daarligt skrevne, men: oven omtalte. Trykket er paa første Stavelse. [3]) raadspørge.

legemlig Besættelse eller Djævelskab, maatte de dog følge hans Mening, thi hvó der vilde sige hannem imod, maatte straks høre, at de selv var aandelig besat, de forstod det intet, han vilde disputere det[1]) med hvem, der turde binde sig an med hannem.

Og som forhen er meldet, hvorledes Mag. Oluf havde udi sin Relation og Brev til Bisskoppen været nidkær for at faa en Troldoms-Inkvisition anrettet, saa blev her og i disse Dage ført mangfoldige Tingsvidner imod de anheftede gamle Kvinder, alle af Indhold, at Djævelen af de besattes Munde havde beskyldt dennem.

Disse fattige Mennesker, som saaledes blev forfulgt, sagde omsider, at hvis de skulde lide noget, skulde det og række til dennem, der bar Guldkæder.

Straks derefter begyndte disse tvende Mennesker at udraabe for Troldfolk adskillige fornemme godt Folk, og iblandt dennnem først og sidst en fornemme Mands Kone deri Byen, hvis Dotter Mag. Oluf tilforn havde bedet om og faaet Nej.

Som man nu til og fra disputerede om disse Djævle-Beskyldningers Troværdighed, sagde Mag. Oluf

---

1) forsvare det.

og fast paastod, at Djævelen var pligtig til at sige Sandhed, naar han i den HERRE Zebaoths Navn blev besværet[1]), og at han imod sin egen Interesse var nu opkommen af Helvede at forkynde GUds Villie. Fattedes her i saa Maade intet paa Bevis, naar disse Mennesker raabte paa nogen, og Præsten befol dennem at sige Sandhed, de derimod blev ved at raabe. Men de maatte ufejlbarlig være Troldfolk, som blev paaraabt.

Som nu dette Værk saaledes var bleven drevet omtrent paa et halvt Aars Tid, hændte det sig, at en stakkels Kvinde dér i Byen, som ellers gerne gad taget en Taar, fik nogen Svimmelse[2]) i Hovedet og fandt nogen Riven[3]) i hendes Liv. Straks begyndte hun at raabe, at hun var besat; de andre to, som hørte dette, stadfæstede det, hvorpaa denne Kone blev akkommoderet[4]) paa samme Maade med Bøn og Sang som de andre.

To Dage derefter blev en anden Mands Kone der i Byen syg som af en hidsig Feber. Mag. Oluf gav hende straks Visite, og da hun talte over sig, erklærede han hende ogsaa for at være besat. Kvinden kom derover i stor Urolighed og Forskrækkelse, hvorpaa

[1]) besvoret. [2]) Svimmelhed. [3]) Smerte. [4]) betjent.

Mag. Oluf lod hende tage af hendes Mands Hus og nedbære udi sit eget Hus og indlægge i sin egen Seng i sit Studere-Kammer, foregivende at hun var død nedentil og skulde kureres i hans Seng. Derpaa begyndte hun paa samme Maade som de andre, og omendskjønt hun nogle Dage efter kom tilpas igjen, blev hun dog ved at raabe lige saa færdig[1]) som de andre. Denne Kvinde bekjendte siden, at hun gjorde dette Galskab, fordi hun, som var en fattig Kvinde, derved nød stor Almisse og god Traktement og Ophold, og fordi hun sjuntes, at jo mere de raabte paa den fornemme Mands Kone deri Byen, som tilforn er ommeldet, jo kærere var det Mag. Oluf.

En Morgen, som denne Kvinde (hvilken ellers var ung og temmelig velskabt) kom til Mag. Oluf i hans Kammer, lukte han Døren i Laas og begyndte at bejle til hende 2c. Kvinden blev undselig og bad hannem betænke sig, saadant stod hannem ikke an. Omsider slap hun fra hannem, men førend hun kunde komme af Kammeret maatte hun tage imod nogle Slag Ris paa hendes bare Rumpe, hvilket han kaldede en faderlig Revselse.

---

[1]) drevent, udspekuleret. Meddelerens Opfattelse skinner igennem i dette Ord.

Kvinden klagede sig straks herover for sin Mand, men, som de vare fattige, tav de stille, indtil at der siden om Mag. Olufs Forhold blev inkvireret[1]), da hun offentlig for Retten hannem det i hans Øjne paasagde og overtydede tillige med andet, som endda var slemmere og forargeligere, og derhos beraabte sig paa mange andre, som ligeledes havde været med denne faderlige Revselse begegnet, som og saaledes er befunden.

Udi disse Dage tiltog de besattes Tal udi Thisted, og begyndte først en gammel Pige der i Byen, som kort tilforn havde tjent Mag. Oluf, at klage sig, at hun fandt[2]) sig upasselig, og derpaa i lige Maade at rase og raabe paa Troldkoner. Straks blev hun ligesom de andre af Mag. Oluf betjent og i de besattes Tal antagen, anstillede sig og derpaa ligesom de andre.

Det blev ikke derved; men samme Dag fandt en Mands Dotter der i Byen nogen Beængstelse og Banghed, da hun var hen at se en af de besatte. Straks raabte de, at hun var besat. Pigen faldt derpaa i Forskrækkelse, Mag. Oluf og de tvende forbemeldte Studentere klemmede straks paa hende med deres sæd=

1) optaget Forhør. 2) finde bruges i ældre Dansk for føle, mærke.

vanlige Manelse, hvorpaa hun i lige Maade begyndte at raabe paa Troldkoner saa som de andre.

Hendes anden Søster faldt nogle Dage derefter udi nogle melankoliske Tanker af den store Frygt og Rædsel, som var i Byen, hvor de fleste troede, at alle Djævle i Helvede maatte nu raade ligesom de vilde, indtil saa længe, at alle Troldkoner var udryddede. Hun blev derpaa i lige Maade af Mag. Oluf akkommoderet som besat og kom derover ogsaa udi Alteration[1]) og anstillede sig ligesom de andre. En anden fattig Sy-Pige der i Byen blev nogle Dage derefter syg. Mag. Oluf kom straks til hende og sagde, at det var ikke ret fat med hende. Pigen, som tidt havde set i Kirken de twende første besattes Gebærder, og derover var bleven forskrækket, begyndte at frygte sig, da hendes Præst trøstede hende saa ilde, faldt derover udi stor Melankoli, hvorpaa hun blev betjent paa samme Maade som de andre; men denne tav stille og beskyldte ikke nogen, men bad Gud inderlig om Hjælp og tænkte, hun var forgjort.

Det blev endda ikke ved disse, som her er om-

---

[1]) Sindsbevægelse.

meldet, men her kom udi samme Dage endnu fem andre Kvindfolk paa samme Maade i de besattes Tal, hvoriblandt den ene var Maren Spillemands Søster, en ung, glat Bondepige, som faldt udi en Besvimelse, da hun var hos hendes Søster, og blev straks ført i Mag. Olufs Hus og der lagt i en Seng udi hans Stue. Dog fandt man ingen synderlig Frugt af denne Senge-Kur. Men baade denne Bondepige og alle de andre tog lige galt afsted og alle paa samme Maade, som forhen om de første tvende er meldt.

Nu begyndte denne Besættelses Tanke at æde videre om sig, saa at der var i disse Dage i Byen mange gemene Kvindfolk, som tvilede om sig selv, saa snart de fandt den ringeste Svaghed enten for Hjærtet eller i Hovedet, ja om det ikkun var et Vrid i Livet eller Krampe i et Lem, saa frygtede de straks, at det maatte være Djævelskab, og fik allehaande Tanker i Hovedet, men turde dog ikke ret lade sig mærke dermed.

Der var og adskillige Folk i Byen, som var sindet at ville forlade den, da det saaledes tog Overhaand, saasom her hørtes daglig ikke andet prædikes, læses eller synges i Kirken, intet andet tales eller handles i Husene end om Djævelen, Trolddom, Spøgeri, Be-

sættelse og andre forskrækkelige Ting. Og er det sært, at alle disse Mennesker var nogle gemene, fattige, dovne og ørkesløse Kvindfolk, undtagen de tvende Søstre, som tilforn er ommeldt, hvilke formedelst en Forskrækkelse anstillede sig i Begyndelsen lige saa rasende som de andre. Men som en af deres Venner lod dem siden komme hen til en forfaren Læge der i Nærheden, befandt han, at deres Svaghed bestod udi en Indbildning, som de havde om dette Besættelses Væsen, hvorfore de og straks mere med Ord og Omgængelse end med Medikamenter blev tilpas igjen og fri for deres formente Besættelse.

Denne store Frygt for Djævelen og hans forskrækkelige Gerninger indtog ikke alene den enfoldige Almue, men endog dennem, som bedre var oplyst der paa Stedet.

Iblandt andre var en fornemme Mand der i Byen (hvilken Maren Spillemands havde truet, at hans Børn skulde blive besatte, om han ikke vilde hjælpe til at faa Troldkonerne brændt) kommen i Tanke, at alt det underlige Væsen, der udi de Dage skete, var af Djævelen og Hekser.

Nu hændte det sig, at samme Mand en Aften

havde nydt nogen god Traktement og derover om Natten faldt i urolige Drømme om denne Djævle-Allarm, som han daglig saa og hørte, og udi saadan urolig Søvn faldt Overdynen af hannem paa Gulvet. Dette tilregnede han straks Djævelen og fortalte det som et stort Mirakel for adskillige. Endelig kom han til en af disse to unge Piger, som før er meldt, da de var i deres Raseri. For nu at vide, om de vist var besat, spurgte han den ene til, om hun kunde sige hannem noget af, hvis[1]) hannem var vederfaret. Pigen svarede: Ja, jeg kan. Dynen faldt forleden Nat af Dig. Manden blev forskrækket og sagde: Ti stille, det er nok, hvorpaa Pigen sagde: Se der, nu staar Du som en klippet So, hvorover Manden og de omstaaende faldt i Forundring og troede, at det ufejlbarligen maatte være talt af Djævelen, da dog siden befandtes, at en Rendekælling havde fortalt det tilforn der i Huset, hvorledes Djævelen havde trukket Dynen af denne Mand.

Imidlertid fandtes, som forhen er meldt, en Del Folk inden og uden Byen, som bar stor Tvivl om alt dette Værk. Mag. Oluf derimod forsvarede det med

---

[1]) for: hvad.

stor Nidkærhed og kaldede dennem Vantroens Børn og aandeligen besatte, som der udi vilde sige hannem imod. En Del af Præsterne, som af Bispoppen var beskikket til at gaa hannem til Haande med de to første at opvarte, kom og selv udi i Tvivl, at det var enten nogen naturlig Sygdom eller og selvgjort Værk eller og en Blanding af begge Dele hos disse ny besatte, men ingen af dennem turde offentlig sige Mag. Oluf imod, en Del for den store Opinion[1]), de havde om hans Lærdom og højt oplyste Forstand, og en Del af Frygt for hans Iverighed imod alle dennem, som her udi sagde hannem imod, foruden at den Kredit[2]), han for sin udvortes Hellighed og Anseelse havde hos den gemene Mand, gjorde enhver undseelig at sætte sig imod hannem, ja en Del af Præsterne bar og selv saa stærk en Tro til alt, hvis[3]) som han sagde, at de uden videre Ransagen gjorde alting, ligesom han anordnede og lod det komme an paa hans eget Forsvar.

Og som nu de besattes Tal saaledes var formeret, og disse Præster blev baade trætte og kede af at løbe fra den ene af disse rasende Kvindfolk til den anden,

[1]) den høje Forestilling. [2]) Anseelse. Jvnf. engelsk: *to one's credit.*
[3]) hvilket, hvad.

anholdt Mag. Oluf paany hos Bispen om flere Præster, foregivendes, at han ikke troede, at der var sket større Ting og Tegn siden Apostlernes Tider, end der nu skete i Thisted.

Herpaa besluttede Bispen straks selv at rejse did for at tage alting udi Øjesyn, tog derfor med sig en af de ældste Provster udi Stiftet, som udi Lægekonsten var temmelig kyndig og kom til næste[1]) Landsby ved Thisted, at han der udi Enrum og Stilhed, uden Almuens Overløb, kunde udforske Beskaffenheden hos enhver især af disse formente besatte, lod derfor de to første, nemlig Maren Spillemands og Barnet Kirsten Langgaard føre ud til sig. Straks begyndte Maren Spillemands hendes sædvanlige Gebærder med Tuden, Raaben og Skraalen og andre slige Optøger. Barnet Kirsten Langgaard øvede i lige Maade hendes Konster.

Mag. Oluf, som og samme Tid var til Stede, brugte derpaa sin sædvanlige Læsning og Sang over dennem. De derimod vrængede med Munden, spyttede og brugte andre foragtelige Gebærder, dog ej anderledes end at ethvert Menneske, som sig saadant vilde foretage, kunde efterabe.

---

[1]) nærmeste.

Derpaa sagde Biskoppen til Mag. Oluf, at han ikke fandt noget Besættelses Tegn hos disse Mennesker. Mag. Oluf derimod med stor Iverighed forsvarede det og stod hardt derpaa, at der maatte endeligen først ske Eksekution[1]) over alle de paaraabte Troldkvinder, førend der kunde forventes nogen Befrielse fra Djævelen fra disse og andre af hannem besatte Kvindfolk, sigende derhos, at saa vist som der var Gud i Himmelen, saa var der udi Thisted tolv legemlig besatte Mennesker. Han lod ogsaa falde adskillige spodske og foragtelige Ord baade imod Biskoppen og Provsten, og ingenlunde vilde afstaa hans Mening, hvor udover de skiltes ad og drog hver sin Vej hjem igjen. Dette skete i Junii Maaned.

Nu havde Biskoppen selv set disse tvende Mennesker, og som han af deres Væsen sluttede, at denne foregivne Besættelse ikke maatte være rigtig, saa begjærede han ved sin Hjemkomst Stiftamtmandens Hjælp at faa dennem bragt fra Thisted til Aalborg, hvor han boede, paa det man des grangiveligere kunde ransage deres Adfærd, naar man fik dennem fra det Sted og den

[1]) Henrettelse.

Samkvem affsondret, hvor de udi deres Griller eller Ondskab dagligen blev styrket.

Derpaa blev tvende Mænd udi Aalborg affærdigede[1]) til at ledsage Maren Spillemands fra Thisted til Aalborg, hvilke da de kom til Thisted, blev de saa indtagen af denne Allarm, som der var i Byen, desligeste[2]) af Mag. Oluf og hans Tilhængere saa indprædiket om denne Maren Spillemands Lutzers Styrke og Adfærd, at de snart[3]) var findet at begive sig tilbage med uforrettet Sag. Endelig fik de hende omsider paa en Vogn og begav sig paa Rejsen, hvor hun under Vejs baade paa Vognen og udi Herbergene øvede alle hendes Gebærder, dog saa varligen, at hun hverken faldt af Vognen eller nogen Tid stødte eller i ringeste Maade skadede hendes Legeme. Disse to hendes Ledsagere førte hende dog frem med stor Varlighed og Forskrækkelse, og kunde derefter ikke noksom fortælle alle de store Jærtegn, som de undervejs havde set hos hende. De turde og ej komme længer med hende end til et lidet Færgested ved Aalborg kaldet Sundby, saasom de var bange, at hendes Lutzer skulde drukne baade

---

1) udrustede. 2) ligeledes. 3) næsten (bruges endnu almindeligt paa Jydsk).

hende og dennem, som hun dennem og havde truet, hvorfor den ene forblev hos hende udi Sundby, imedens den anden foer over og fortalte Bisskoppen denne deres eventyrlige og farlige Rejse, sigende sig derhos at have faaet en stræng Ordre fra de andre besatte i Thisted til Bisskoppen, at saa fremt han ikke stræbte at faa de paaberaabte Troldkvinder brændte, skulde Djævelen i lige Maade fare i hannem og hans Hustru og bad, at en eller to Præster maatte være hos at følge Maren Spillemands over Færgen. Bisskoppen beordrede straks en af Byens Præster at følges over Færgen at afhente hende.

Da hun nu kom i Færgen, begyndte hun at øve hendes Gebærder; men, der Præsten lod sig forlyde, at hvis hun ikke vilde ligge stille, saa skulde hun bindes, holdt hendes Lutzer sig smukt skikkelig, saa at de uden Fare kom med hende til Aalborg. Saa snart hun kom til Lands, og hun saa den gemene Mand i Mangfoldighed omringe hende, begyndte hun paany efter Sædvane, alt paa samme Maade som hun fra Begyndelsen i Thisted sig havde anstillet. Da hun nu blev stillet til Forhør for Bisskoppen og Stift-Amtmanden,

var hun i Begyndelsen hel besvadsig[1]) og vidste vel at forsvare sig; men omsider gik hun til Bekjendelse og sagde, at af Begyndelsen, der hun var i hendes Alders trettende Aar, fandt[2]) hun undertiden til noget krybendes i hendes Laar og Lemmer, hvilket man samme Tid indbildte hende at foraarsages ved noget ondt, som skulde være hos hende, hvorudover hun og i Begyndelsen ikke andet vidste, end at der var noget Spøgeri hos hende. Men nu en Tid lang havde hun forsætlig gjort sig selv de sælsomme Gebærder og ingen Tid været af Djævelen besat paa den Maade, som hun det havde indbildet Folk. Og at der hun saa Oluf Langgaards Barns Væsen og Gebærder, og at det gik samme Barn an[3]), da blev hun efter Satans onde Tilskyndelse endnu mer styrket og opmuntret til at abe det efter og at føre Folk fuldkommelig i Tanker om sin legemlig Besættelse. Desligeste, at der hun hørte samme Barn raabe paa de for Troldom beskyldte Personer, saa gjorde hun sig i lige Maade dets Ord nyttige, ihvorvel hun ingen af dennem for nogen Troldom vidste at beskylde. Saa hørte hun ligeledes det Navn

[1]) rapmundet. [2]) mærkede. [3]) gjorde Indtryk paa samme Barn.

Lutzer først nævnes af Barnets Mund, som sagde, at Broder Lutzer var hos Maren Spillemand, hvorefter hun lod Folk blive i den Vantro. Herforuden bekjendte hun, at naar det opdigtede Raseri kom hende paa, kunde hun sanse og vidste Mesteparten af, hvis[1] hun sagde og gjorde, desligeste hvad der hos hende af andre blev bestilt. Og at hun i samme hendes opdigtede Anfægtning[2]) ikke vidste at nævne andre ved Navn end dennem, som hun tilforn havde kjendt. Saa var og de fleste Syn opdigtet, som hun indbildte Folk sig at have set, naar det formente Onde var overstaaet med hende. Dog forebragtes hende vel undertiden noget i Fantasi for Øjnene. Videre blev hun tilspurgt, om hun holdt og troede Oluf Langgaards Barn at være besat, hvortil hun svarede, at hun ofte havde troet det, dog havde hun og ofte tvivlet derpaa, besynderlig naar hun i den formente Besættelse havde knebet paa hendes Lemmer og da befunden, at hun ikke var uden Følelse. Item hvad hun dømte og vidste om de andre, som endnu holdtes for at være besatte. Derpaa svarede hun, at hun ikke nogen Tid havde lagt Raad op med

[1]) hvad. [2]) Anfægtelse.

dennem, men det troede hun stadig, at der var det samme Fejl hos dennem tilhobe. Hun havde og hos nogle af dennem, særdeles Karen Toftum, fundet nogle Tegn til samme Bedrageri. Saasom at en Aftensang[1]), da samme Karen sagde midt under Prædiken: Nu raaber jeg, hun da svarede sig selv straks derpaa: Jeg maa ikke for den store Mand og for Oluf Sladder. Dette bekjendte hun med god Fornuft ikke alene for Bispen og Stift-Amtmanden, men endog for adskillige Præster der i Byen mangfoldige Gange, ja endog vedstod det offentlig tvende Gange for Retten, da hun blev stillet til Forhør. Bejamrede derhos med Graad og Vemodighed sin Daarlighed, sagde at have brugt det Hellige Sakrament uværdeligen, og at det havde været hende bedre, at hun aldrig havde kjendt Retfærdighedens Vej, end at hun skulde have kjendt den saa vel og saa syndig igjen forladt den, og at det angrede hende, at hun saa skammeligen og i saa lang Tid havde bespottet Gud, beskæmmet sin Næste med ond Paatale og bedraget Menneskene, særdeles saa mange Guds Ords Tjenere, hvilke hende med gudelige

---

[1]) en Aftensang, brugt her i Lighed med en Mandag, en Sommer, vil altsaa sige: en Dag under Aftensangen.

Bønner og Salmer havde opvartet, sagde, at naar hun tænkte derpaa, var det lige som der sad en Kniv i hendes Hjærte, og at hun ikke uden med en Vederstyggelighed tænkte paa Thisted, item at hun saa mange Gange havde haft i Sinde at aabenbare Sandheden, men saa havde Satans onde Indskydelse styrket hende igjen i hendes forrige ugudelige Væsen, bad Gud skulde forlade hendes Forældre og andre, at de ikke havde straffet hende i hendes Ungdom, da de saa hende med saadan Daarskab anfange.

Saa blev nu denne Maren Spillemand indsat udi Hospitalet i Aalborg, og forblev hun en 8 Ugers Tid ved denne Bekjendelse, læste og bad Gud om sin Naade, og fornam man imidlertid intet til nogen Galskab eller Urolighed hos hende.

Af denne Maren Spillemands Bekjendelse sluttede Biskoppen ved sig selv, at efterdi det saaledes var beskaffet med hende, som var den første og fornemmeste iblandt disse besattes Tal, maatte det ligesaa være med de andre, og derfore ufortøvet gjenkaldede den Anstalt[1]), som han forhen udi Landemodet havde gjort om Præsternes

[1]) Foranstaltning, Indretning.

Oppvartning hos denne Maren Spillemands. Saa advarede og Bisfoppen og Stift-Amtmanden Oluf Langgaard, at det ikke maatte være saaledes beskaffet med hans Dotter Kirsten Langgaard, som han sig indbildede, og stillede derhos Ordre om hendes Nedførsel til Aalborg med indstændig Begæring, at saasom denne Sag var af saa stor Vigtighed, og angik GUDS store Navns Ære og Satans Forstyrrelse, at derfor Faderen enten selv vilde følge med sit Barn, eller og overlade det under de til hendes Gelejde[1]) beskikkede, deres Varetægt, som alt uden hans Omkostning skulde ske, forsikrende hannem derhos, at Barnet skulde blive omhyggelig og vel akkommoderet[2]) udi Bisfoppens eget Hus, saaledes at i Fald det efter Foregivende skulde være legemlig besat, vilde de formode GUds naadige Bistand til hendes Befrielse, og, hvis det befandtes anderledes, skulde vel Sandhed der opdages, førendes hannem derhos til Gemyt, at han derved kunde sætte sit Sind og Samvittighed udi Rolighed, at han ingen Midler havde forsømt efter kristelig Tilbud af gejstlig og verdslig Øvrighed til hendes Frelse og evig Saligheds Kundskabs Erlangelse.

[1]) Ledsagelse. [2]) sørget for.

Derhos blev og gjort den Anstalt, at saafremt Faderen skulde dertil findes uvillig, Rettens Middel[1]) da hannem dertil skulde formaa og Barnet uden Ophold nedbringe.

Som Maren Spillemands Bekjendelse nu rygtedes, og at de andre ligeledes en efter anden skulde nedføres, begyndtes der en stor Allarm i Thisted.

Oluf Langgaard søgte straks Mag. Oluf, om han skulde lade sit Barn følge. Mag. Oluf sagde absolut nej; men han vilde forsvare sin Mening til det yderste. Derpaa sammenkaldte Mag. Oluf en stor Del af den gemene Almue, foredrog dennem, hvorledes Bisspoppen satte sig imod dette Værk og vilde have det til intet, sagde at Maren Spillemands Bekjendelse var talt af Djævelen og ikke af hende selv, stillede derpaa samme Dag en Supplique[2]) til Kongen udi den hele Bys Navn, hvor udi han androg[3]), hvorledes der i Byen var stor Jammer og Elendighed formedelst Satans grumme Tyranni ved et forfærdeligt Trolddoms og Besættelses Væsen, som Byen efter GUds underlige og skjulte Raad var overkommen, hvilket med mange uhørlige[4])

---

[1]) Øvrighedens eller Rettens Betjente. [2]) Bønskrift. [3]) forestillede dem. [4]) uhørte.

Eksempler til det ganske Lands store Fare og Forskrækkelse daglig forøges, besværede sig derhos over Biskoppen og Stift-Amtmanden, at de ikke vilde tro, at det var en legemlig Besættelse eller Trolddom, og det formedelst Maren Spillemands Bekjendelse, som han sagde at være aldeles stridende imod hans daglige Forfarenhed[1]), saasom der nu i hans Menighed var 12 eller 13 legemlig besatte, som kunde tale om skjulte og forborgne Ting foruden dennem, som han endda tvivlede om, hos hvilke det begyndte at ytre sig paa samme Maade, begærede derfor, at Maren Spillemands maatte føres tilbage igjen i sin Frihed og Frelse[2]) og der eksamineres, saa og, at der maatte beskikkes forstandige og myndige Mænd, som uden Persons Anseelse kunde inkvirere[3]) om Troldvæsenet, saaledes at de skyldige maatte blive straffet.

Denne Supplique underskrev en stor Del af den gemene Almue der i Byen, og Mag. Oluf rekommenderede den samme med stor Nidkærhed som en Sag, hvorpaa det hele Lands Velfærd beroede.

---

[1]) Erfaring. [2]) gl. Hovedord, betyder Sikkerhed eller personlig Frihed. Tillægsordet frels bruges endnu i Vendingen „fri og frels". [3]) anstille retslig Undersøgelse.

Han overtalte og Amtmanden til at give Ordre til Kongens Ridefoged at tiltale og forfølge alle de paaraabte gamle Kvindfolk, og er her i al denne Tid ført Proces imod mange fattige Mennesker med mangfoldige Tingsvidner, hvor iblandt og en gammel, udlevet Kvinde blev dømt til Baal og Brand (hvilken dog siden til Overretten blev kjendt uskyldig), og var begge disse to gamle Kvinder de, som af de formente besatte blev beskyldt at skulle have indvist Lutzer i Maren Spillemands og Hvid Rotte i Barnet Kirsten Langgaard.

Herforuden blev to eller tre andre fattige gamle Kvinder paagrebne og givet Sag[1]), at de kunde signe for adskillige Sygdomme, hvoraf en af Frygt udbrød af Fængslet og løb sin Vej. En anden blev dømt til at forvises Landet.

Hidindtil havde man disse Trolddoms Processer drevet alene imod de fattige, som var enfoldige og uden Forsvar, men der Stift-Amtmanden og Biskoppen tog sig Sagen an og mente, at her var Bedrageri hos[2]), begyndtes der at føres Vidner paa adskillige fornemme Godtfolk, som skulde være lige saa gode som

---

[1]) sat under Tiltale. [2]) med i Spillet.

disse gamle Stakler, alt efter de formente Djævles Paaraaben og Mag. Olufs Paastaaende[1]), at her skulde uden Persons Anseelse inkvireres[2]) og brændes, om ellers dette Værk skulde opholde. Og havde i disse Dage en og anden godt Folk nok at bestille for at fri deres ærlige Navn og Rygte for saadanne Beskyldninger, at de ikke udi Protokoller og Tingbøger til Beskæmmelse skulde indføres.

Imidlertid at[3]) dette saaledes passerede, foredrog[4]) Stift-Amtmanden og Bispoppen Kongen dette vidt udraabte Besættelses Værk tillige med deres Formening, at herunder maatte være noget Bedrageri forborgen, helst efterdi Maren Spillemands alt havde bekjendt, og de andre, som havde faaet deres Besættelse af hendes Eksempel, blev saa haardt paaholdt i Thisted af Mag. Oluf, og han ikke vilde lade dennem komme fra sig til andres Paaskøn[5]) og Efterforskning. Derpaa ordinerede[6]) Kongen tvende Kommissarier, nemlig Stift-Amtmanden og en Amtmand der i Nærværelsen til at lade disse formente besatte Kvindfolk for sig indkalde og ved flittig og fuldkommen Randsagning at søge god

[1]) Paastand. [2]) undersøges. [3]) imens. [4]) indberettede. [5]) Bedømmelse, Kjendelse. [6]) anordnede.

Underretning om den ganske Handel[1]), og derpaa deres Relation herom til Kongen indgive.

Disse Kommissarier lod derpaa først Maren Spillemands kalde for sig som den første og fornemste Ophæver i dette Besættelses Værk, efter hvis Eksempel de andre var kommen udi lige Galskab, hvilken da for dennem frivillig vedstod hendes forhen gjorte Bekjendelse og sagde sig paa en 8te Ugers Tid, og siden at hun første Gang ved bedre Undervisning var bragt til samme Bekjendelse, ikke at have fornummet nogen Svaghed, sagde derhos, at den Indbildning, hun havde haft, om at være legemlig besat, var Mag. Oluf og de tvende Studentere skyldig udi, som hende derudi havde styrket.

Nu stod det paa, at faa Barnet ligeledes til Eksamen[2]), førend de vilde forhøre de andre, saasom det skulde give bedst Oplysning, efterdi alle Folk gjorde sig mest Tanker om Maren Spillemands og det. Hvorfore disse tvende Kommissarier gjorde Anstalt om dets Nedkomst til Aalborg, saaledes at hvis Faderen ikke godvillig vilde lade det være følgagtig[3]), at Øvrigheden ved Stedet

---

[1]) Sag, Historie. Ordet bruges endnu saaledes almindelig i Jylland. Jvnf. Udtrykket: Handel og Vandel. [2]) Undersøgelse. [3]) lade det følge Opfordringen.

da vilde skaffe det til Stede. Det kunde dog ikke ske; thi Barnets Fader skjulte det og ingenlunde vilde lade det komme frem.

Derpaa lod Kommissarierne for sig kalde de andre Kvindes Personer, som til den Tid havde været under Mag. Olufs Opsigt og Kur, og haver da enhver af dennem brugt sin Undskyldning, nemlig:

Den første ved Navn Maren Sirichs, en ung, frisk Kvinde paa 25 Aar, som var den Ægte-Kone, der blev ført udi Mag. Olufs egen Seng og af hannem med faderlig Revselse betjent, sagde sig at have faaet nogen Sygdom med Rystelse og Skælven i hendes Laar, en Dag da hun kom af Kirken, og var derefter bleven meget syg og falden udi nogen sær Lemmernes Bevægelse og Raseri, og derover henbragt i Mag. Olufs Hus, hvor hun havde været i tre Uger, indtil hun blev frisk igjen. Denne Kvinde havde tilforn udi Thisted daglig raabt paa, at der var kastet noget ondt i Vejen for hende, da hun gik fra Kirke, og at det var lavet til Mag. Oluf[1]), som gik bag efter hende, men hun fik det, fordi hun gik for[2]) hannem, hvilket skulde være

---

[1]) Meningen er, at det var tiltænkt Mag. Oluf. [2]) foran.

Aarsag til den Barmhjærtighed, Mag. Oluf beviste hende med sin egen Seng. Hun havde og mest raabt og beskyldt fornemme godt Folk; men nu, da hun var alene, og af Kommissarierne herom blev tilspurgt, klagede hun aldeles intet over nogen, som hende denne Svaghed kunde have forvoldet, sagde derhos, at hun vel havde kommet til Aalborg i Begyndelsen, da Stift-Amtmanden og Bispkoppen havde Bud efter hende, men Mag. Oluf raadede hende derfra. Om samme Kvinde falder her efter videre at melde.

Den anden ved Navn Karen Toftum, et Kvindfolk paa 25 Aar, som for Løsagtighed og Tyveri tilforn havde været forvist Byen, gjorde nogle Ophævelser med Legemets Bevægelse og Skrigen, sagde, at hun vidste ikke, enten hun var besat, eller hende skadede noget, videre end hvad andre havde sagt for hende, og ihvorvel hun udi hendes Raseri i Thisted havde beskyldt adskillige godt Folk, saa sagde hun nu, at hun ikke beskyldte nogen for sin Svaghed. Om hende skal og herefter meldes videre.

Den tredie ved Navn Anne Jakobs Dotter, et besovet Kvindfolk, som havde haft sin Gang i Mag. Olufs Hus og af hannem med faderlig Revselse været

begegnet[1]), gav for[2]), at hun for nogle Aar siden havde en St. Hans Nat fundet en blodig Tand i sin Seng og derefter været urolig i sit Sind, sagde sig at være af Djævelen besat, og kunde ikke fordrage at se nogen Kvindes Person med Fontange[3]) eller Top paa Hovedet, hvorfor hun og kaldede sin Djævel Topmageren. Denne gjorde sine Ophævelser for Kommissarierne med Legemets Kastelse og Bevægelse, saa og Skogren og Bjæffen, havde derhos en rød Farve og ej mere Styrke end at hun af et Par nok kunde holdes. Denne havde og glemt sine Beskyldninger imod de forhen af hende paaberaabte Troldkoner, og skal herefter i lige Maade om hende meldes videre.

Den fjerde ved Navn Anne Krogsgaard, et Kvindfolk paa 22 Aar, og som kort Tid tilforn havde tjent Mag. Oluf, sagde sig at have faaet sin Svaghed af en svovlagtig Stank for hendes Næse om St. Hans Dags Tider, og at hun vidste ikke, enten hun var besat eller ej, stillede sig ellers an for Kommissionen med sære Ord og Gebærder, ligesom hun vilde gjøre Komplimenter for de omkringstaaende, gjorde et Par Gange

1) behandlet. 2) foregav. 3) Fontange (fransk) betyder et højt Hovedtøj eller Sæt. Navnet efter Ludvig den fjortendes Maitresse, Hertuginden af Fontange.

sine Ophævelser[1]) og anstillede sig imidlertid at være dum[2]). Var dog let at holde, svarede ellers meget trodsig til, hvis[3]) som hun blev tilspurgt. Hun havde i lige Maade udi Thisted vel vidst at raabe paa en og anden godt Folk, ja kunde udi hendes Galskab opregne 22 tillige[4]); men nu kjendte hun dog ingen, ej heller beskyldte nogen.

Den femte ved Navn Karen Spillemands, et Kvindfolk paa 18 Aar, af et smukt Ansigt og Søster til Maren Spillemands, sagde sig i lige Maade at have faaet nogen Svaghed af en svovlagtig Lugt paa samme Tid som den forrige, hvorover hun var falden i nogen Besvimelse. Denne vilde ikke sige sig at være besat, ej heller klagede over nogen, men sagde, at Gud havde paalagt hende hendes Svaghed; hun gjorde ingen Ophævelser for Kommissarierne, ej heller kjendtes paa hende nogen Svagheds Tegn, men hun havde en frisk og sund Farve.

Den sjette og syvende var tvende Søstre og Borger-Døtre af Thisted, den ene ved Navn Gertrud Anders Dotter, en Pige paa 20 Aar, og den anden Anne Anders Dotter paa 16 Aar. Disse klagede sig at have faaet

---

[1]) Spektakler. [2]) stum. [3]) hvad. [4]) paa én Gang.

nogen Hjærte Angest med Kvalmer, Afmagt og Daanelser. Disse to, i hvor vel de udi Thisted havde raabt lige saa galt som de andre, ja endog den ene af dennem havde indbildet sig at kunne sige forborgne Ting, havde og anstillet sig ligesom det var Djævelen og ikke hun selv, der talte det, saa beskyldte de nu ingen, men tog deres Svaghed som et Kors af Gud. De bleve siden begge ved en erfaren Læges Hjælp bragt til Rette paa den Maade, som forhen er ommeldt.

Den ottende ved Navn Inger Fusmands, en fattig Skoflikker Kone i Thisted, af et hel smukt Ansigt, henved 22 Aar gammel, sagde sig og at have faaet et Tilfald [1]) med Hjærte Angest og Tungsindighed og ikkun at have haft sin Svaghed fem Gange, hver Gang med nogen Mattighed [2]) paa et Par Dages Tid derefter. Denne beskyldte ikke heller nogen, men holdt hendes Sygdom for et Kors af Gud og ventede hans naadige Hjælp. Siden er befunden, at denne Kvinde redede til Barsel.

Den niende var en gammel Kvinde paa 61 Aar ved Navn Anna Dahl. Hun sagde sig at have faaet sin Svaghed ved nogen Rædsel og Daanelse, men ikke

---

[1]) Tilfælde. [2]) Mathed.

at have haft den uden én Gang. Siden er befunden, at denne Kvinde havde været hos hendes Nabo Kone at tylle[1]) Øl og der faaet sin Svaghed, som ej heller varede længer, end til Øllet havde gjort sin Virkning.

Den tiende var en ung Bondekone der i Byen, navnlig Anna Bondes 22 Aar gammel. Den sagde sig at have faaet sin Svaghed paa Gaden med en Besvimelse, og raabte hun straks paa Troldkonerne ligesom de andre, men havde ikke fornummet til hendes Svaghed uden tvende Gange. Denne Kone er og siden befunden at rede til Barsel.

Den elfte var et Kvindfolk ved Navn Anna Legind, ugift, af fyldig Komplekssion[2]), henved 34 Aar. Hun sagde, at hun for nogle Aar havde faaet hendes Svaghed med nogen Angest for Hjærtet og Rystelse i hendes Legeme, som hun troede at være en Besættelse, men beskyldte ingen.

Denne er den Kvindes Person, som tilforn er ommeldet, at hun søgte Raad hos M. Oluf i Begyndelsen af denne Handel og blev af hannem udi Korsdøren med Manen begegnet.

---

[1]) drikke. [2]) egl. Hudfarve, maa imidlertid her betyde Legemsbygning.

Herforuden efterſøgte Kommiſſarierne om Barnet Kirſten Langgaards Tilſtand og erfoer, at hun var ſlemmeſt af dennem alle med at raſe, gø, le, bande og raabe paa adſkillige Folk, men ſom herefter følger videre at tale om dette Barn, og hvorledes dermed var beſkaffet, beror det indtil ſit Sted.

Da nu diſſe Kommiſſarier havde ſaaledes forhørt Sagen, indgav de deres Relation til Kongen[1]), ſom ſtraks befol, at Mag. Oluf ſkulde forføje ſig der fra Stedet til Aalborg og ſig fra al Korreſpondentz entholde. Præſterne der i Nærværelſen blev og befalet at foreſtille den gemene Almue deres indbildede Daarlighed og fraraade dennem den ſtore Overtro, ſom de var kommen udi om dette Beſættelſes og Troldoms Værk.

Som denne Kongelige Befaling ankom, ſatte M. Oluf ſig derimod med største Jvrighed, ſigende at han vilde forſvare ſin Mening til det yderſte, og at Maren Spillemands Bekjendelſe var ſket af Djævelen og ikke af hende ſelv, og at hans Samvittighed i dette Værk ſkulde ikke tvinges ved nogen Magt eller Myndighed, kaldte ſin Sag Guds egen og Landets almindelige Sag,

---

[1]) Chr. V.

og at han vilde udføre den med Iver og Nidkærhed til Guds Ære, Sandheds Oplysning, Retfærdigheds Befordring og mange elendige, sukkende Menneskers Redning og Frelse. Her over fik han af den gemene Mand saadan Tilhæng, at de tænkte, han var den eneste, der vilde forfægte Sandhed, og troede, at han umulig kunde fare vild, hvorover og nogle af dette Besættelse-Selskab anstillede sig ti Gange galere med at raabe paa en og anden godt Folk, end nogen Tid tilforn, ja her blev udspredt et Skrift, hvorledes Djævelen skulde have talt af de besatte, at dersom Troldkonerne ikke blev brændt, da skulde der komme saa stor Elendighed og Ulykke over Landet, som aldrig før var hørt, saa at Tyrkerne skulde æde Kødet af Menneskens Ben og de skulde dog gaa levendes paa Gaden.

Udi disse Dage kom et hemmeligt Budskab fra Thisted til Aalborg til Maren Spillemands og forestillede hende, hvorledes hendes Bekjendelse vilde koste hende hendes Tunge og Hals, om hun blev derved, formedelst den Gudsbespottelse, hun havde øvet, berettede hende derhos, at de andre hendes Selskabs Søstre blev stadig ved deres Laden og raadede hende til at gøre ligesaa. Herpaa begyndte hun paany hendes forrige Galskab,

dog ikke raabte paa nogen som i Thisted, men alleneste for den gemene Mand, som kom at se hende, gjorde adskillige Ophævelser og anstillede sig, som hun ikke havde haft hendes Sans[1]), da hun forhen havde gjort sin Bekjendelse.

Imidlertid opsatte M. Oluf og selv sammenskrev et berømmeligt Skudsmaal om sin Lærdom, Liv og Levnet og lod det bære fra Hus til Hus til den gemene Mand, som det alle undertegnede med deres Navne eller Bomærker[2]), en Del villigt, formedelst den Tanke, de havde om hans Hellighed, og en Del halv tvungen, saasom de, der ellers maatte høre hans Pukken og Trusel, at de enten skulde give hannem Sag og Beskyldning eller og undertegne det, som de andre forhen havde undertegnet. Udi dette Skudsmaal berømmedes paa det højeste Mag. Olufs Lærdom, Levnet og Omgængelse, samt trohjærtig Flid og Omsorg for sin Menighed udi den erbarmelige Tilstand med de mange ilde plagede og haardt anfægtede Mennesker udi Thisted. Deslige anførtes, hvorledes han med Bøn og Tro havde stredet imod den onde Fjende med saadan utrolig Sved og

[1]) havde været ved Fornuft. [2]) et simpelt Mærke, der i ældre Tid benyttedes i Stedet for Navns Underskrift af Folk, der ikke kunde skrive.

Arbejd, at han aldrig kunde have udstaaet det; dersom GUds besynderlige Kraft og Styrke ikke havde opholdt hannem, og sluttedes samme Skudsmaal saaledes, at de bekræftede med Ed, saa sandt de vilde vente sig Hjælp af Gud og Trøst af hans hellige Ord, at han for sin trohjærtig Omhu og Nidkærhed for Guds Ære blev uden al Skyld og Brøde i denne Sag eftertragtet. Med dette Vidnesbyrd rejste Mag. Oluf derpaa til København, klagede sig, hvorledes han uskyldig var angiven, gik der omkring til en og anden fornemme Folk og foregav, hvorledes der var udi Thisted fjorten Mennesker af Djævelen legemlig besatte, og at han havde set hos dennem alle de Tegn, hvoraf de Gejstlige slutter, at man skal kende Djævelens legemlig Nærværelse undtagen det eneste, at de ikke kunde tale andre Sprog end deres Moders Maal.

Her fandt han ikke den Kredit, som han havde udi Thisted, men han blev gemenligen imodsagt og tilraadt at affstaa denne hans Mening, efterdi man fuldkommen kunde se, at han derudi fejlede. Han beholdt dog ikke desmindre hans egne Tanker, menende ved Rettergang at drive Sagen igennem og der at bevise de paaraabte Besættelses Tegn.

Som han nu intet videre udrettede i København, end at han igjen paany blev befalet at forføje sig til Aalborg og dér forvente, hvis[1]) Lov og Ret kunde medføre, saa rejste han tilbage igjen og derpaa forblev udi Aalborg.

Der nu Mag. Oluf saaledes var skilt fra disse formente besatte, og de paa en anden Maade blev begegnet, mærkede man dagligen hos en Del af dennem adskilligt forsætligt Bedrageri, og hvorledes de samme deres Besættelse opdigtede og derudi blev fremturende.

Herudover befol Kongen, at de mest forhærdede skulde fra Thisted til Aalborg nedføres og udi Fængsel hver for sig indsættes, og blev derpaa nedført Maren Zirichs, Karen Spillemands, Karen Toftum, Anne Krogsgaard, Inger Fusmands og Anne Jakobs Dotter. Derhos blev og stillet Ordre, at Barnet Kirsten Langgaard i lige Maade skulde nedføres; men Faderen holdt det i Begyndelsen udi Skjul og vilde ikke frem dermed, saasom dets Hvid Rotte nu var slet borte og man intet mere fornam til dets Optøger.

Endelig maatte han omsider dermed for en Dag,

---

[1]) hvad.

og blev saa Thisted endelig befriet fra dette urolige Selskab.

Herpaa befol Kongen hans Fiskal at inkvirere om denne Handel, og de udi dette opdigtede Besættelsesværk skyldige og interesserede efter Lands Lov og Ret at tiltale.

Der blev og beskikket Kommissarier, som der udi skulde kjende og dømme som ret og lovmæssigt kunde eragtes.

Da Mag. Oluf det fornam, søgte han at forsyne sig med Attester af den gemene Almue i Thisted, om hvis[1]) de havde set og hørt hos de formente besatte og dermed vilde søge at forsvare sig og fægte til det yderste for denne sin saa kaldede Guds egen og Landets almindelige Sag.

Imidlertid ankom Barnet Kirsten Langgaard til Aalborg og blev efter Bispoppens Begæring indtaget udi Provstens Hus der udi Byen og der med Lemfældighed og god Undervisning begegnet, gik og straks derpaa til Bekjendelse, at hun aldrig havde troet, at hun var besat, vidste og vel, at hun skadede intet i de Maader, mens at hun det saaledes havde indbildet Folk,

---

[1]) hvad.

hvortil hun havde faaet den første Anledning af Mag. Oluf, som efter hendes Beretning en Gang til hendes Faders[1]), Oluf Langgards, tog hende afsides og spurgte, hvad hun skadede, og som[2]) hun svarede, at hun havde ondt i hendes Fod, sagde han, det var ikke saa, men hun var besat, og han skulde vel hjelpe hende i faa Dage. Item[3]) en anden Gang i hendes Hus gik med hende i en af deres Stuer og tog da noget Konfekt op og gav hende, bad at hun ikke skulde være ræd for hannem, han havde hørt, at hun var besat, og at der var gaaet et Lys for[4]) hende, da hun gik af Skolen, og da foer Djævelen i hende. Denne Snak om Lyset, sagde hun, at en Pige der i Byen havde sagt tilforne; men hun (Barnet) vidste ikke, at Mag. Oluf vidste det, førend nu, han sagde, at det var Fanden, der da var faren i hende, fra hvilken Tid hun og blev ved at sige, det var saa. Men at raabe paa Folk for Trolddom sagde hun, at Maren Spillemands kom[5]) hende først til, og truede hende, at hvis hun ikke gjorde, som hun saa hende gjøre, saa kom hun aldrig i Himmerige, desligeste tidt nappede og stødte hende, traadte hende paa

---

[1]) i hendes Faders Hus (denne Taleform er for øvrigt endnu ganske almindelig i Jylland). [2]) da. [3]) ligeledes. [4]) foran. [5]) fik.

Foden, at hun skulde gjøre, ligesom hun saa, at hun gjorde for.

Ydermere sagde hun, at som der første Gang kom Bud, at hun skulde komme til Bispen, da havde Mag. Oluf hende inde i hans Kammer og gav hende der, da som tilforne, Rosiner, Mandler og Æbler og med Lokken og Truen formanede hende, at sige fast[1]) hun var besat, og at hun skulde tage sig Vare for Bifkoppen, at han ikke lokkede eller truede hende til at sige andet eller gjøre andet, end som[2]) hun var besat.

Item at Mag. Oluf udi Enrum sagde til hende, at hun skulde raabe paa Anne Christens Dotter og lukke sine Øjne og le ad hende og kalde hende Memme og Molille; men Povl Rytter lærte hende at sige, at Djævelen var kommen til samme Anne Christens Dotter paa Skinderup Eng for tyve Aar siden, og at der sad et Mærke paa hendes højre Side. (Dette Mærke havde Povl Rytter tilforn set paa Anne Christens Dotter; men Barnet tog fejl og sagde, at det var paa den venstre Side). Item at Mag. Oluf kom hende til at raabe i Kirken, at Djævelen skulde komme i Amtmanden og

---

[1]) bestemt, vedholdende. [2]) som om.

hans Børn, dersom han ikke lod Anne Christens Dotter brænde, og at han hviskede dette til hende, da hun sad hos hannem i Skriftestolen udi Kirken.

Det Navn Hvid Rotte, sagde hun, at Maren Spillemands havde først nævnet, hvor efter hun (Barnet) det tog og blev derved.

I det øvrige vidste hun omstændelig at forklare alt, hvis hun havde gjort og talt udi Thisted, udi hendes formente Anfægtning[1]), og sagde derhos endelig, at hun over alt udi dette Væsen blev Tid efter Tid mer og mer styrket af M. Oluf, Christian Friederich Mavors, Povl Rytter og Maren Spillemands, og at alt det, hun gjorde og sagde, det kom de andre hende først paa[2]), og som de sagde for hende, saa sagde hun bag efter, dog var ingen slemmere end Poul Rytter til at komme hende til at raabe paa Troldfolk. Vidste hun og siden selv at beklage, hvorledes hun var bleven forført, og sagde, at det havde været at ønske, at Mag. Oluf havde anderledes undervist hende og straffet hendes Udyd, i den Sted[3]) han styrkede hende der udi. Derfor maatte han tage paa sin Samvittighed al den Guds Fortørnelse, som af hende var begangen.

---

[1]) Anfægtelse. [2]) det stak de andre først i hende. [3]) i Stedet for, at.

Saa blev hun nu ombeden[1]) at stille sig an paa samme Maade, som hun havde gjort det udi Thisted, hvortil hun udi Førstningen ikke vilde, men græd og skammede sig; men, da man gav hende gode Ord og lovede hende, at hun skulde blive fri for Straf, gjorde hun sine Ophævelser, lagde sig paa Gulvet, krummede og opbrystede sig, rev Huen af sit Hoved, gabede, udrakte Tungen, spyttede og vrængede Mund, skreg og gødde og anstillede sig saa græsselig og galt, at om nogen enfoldig, som ikke vidste, hvad det var, havde set hendes Adfærd, skulde den have blevet bange for hende og tænkt, at det var Hvid Rotte og ikke Kirsten Langgaard, der gjorde denne Allarm.

Ikke desmindre forfægtede Mag. Oluf paa det ivrigste hendes Besættelse, og i hvorvel han hver Dag saa hende for de Kongelige Kommissarier at staa til Munds[2]) baade med hannem og de andre og vide at gøre god Rede for sig, om alt hvis hun havde bekjendt, og hun udi hendes formente Raseri havde talt og gjort, saa agtede han dog intet alt dette, men sagde, at hun var et Barn og var forlokket til at gjøre denne Be-

---

[1]) anmodet om. [2]) blive forhørt.

kjendelse. Djævelen var og en træsk Aand, som holdt sig til en Tid forborgen, men var dog hos hende, fremlagde derhos adskillige, enfoldige Folks Attester om hendes galere Adfærd i hans Hus udi Thisted og i Særdeleshed foregav som et stort Kjendetegn paa hendes Besættelse, at hun havde talt Latin. Og er dermed saaledes beskaffet:

Da Bispoppen, som for[1]) er meldet udi Begyndelsen af denne Allarm, havde ladet Maren Spillemands og denne Kirsten Langgaard kalde for sig, og han selv stod i Tvivl om dette Værk, efterdi Mag. Oluf saa haardt forfægtede det, talte han nogle latinske Ord til hende for at fornemme, om hendes Djævel kunde forstaa det. Nu hændte det sig, at hun omsider iblandt anden Sladder sagde Gloria[2]), hvilket Ord (som hun siden vidste at gjøre Rede for) hun havde læst udi sin Salmebog, hvor det staar for den Salme: Alleneste Gud i Himmerig. Dette eneste Ord tog Mag. Oluf til et uimodsigeligt Kjendetegn paa Djævelens legemlig Nærværelse, udbredte[3]) det som et stort Vidunder og brugte det baade for denne Kommission og siden stedse som et Hoved-Argument om hendes Besættelse.

---

[1]) foran. [2]) Gloria ɔ: Ære. [3]) omtalte.

Imidlertid forsvandt denne Hvid Rotte aldeles og Barnet ved gudelig og omhyggelig Undervisning blev derefter skikkeligt, vedstod og sin forskrevne[1]) Bekjendelse siden for Kongens Højeste Ret i Mag. Olufs egen Paahør.

Saa blev da Maren Zirich (den ægte Mands Kone, som tilforne var kureret udi Mag. Olufs Seng) forestillet for Kommissjonen, hvor hun rundt ud bekjendte, at hun af hendes Svaghed havde taget Anledning til at give sig ud for at være besat, efter den Lærdom, Mag. Oluf havde givet hende, og at Maren Spillemands havde styrket hende i samme Indbildning og kaldet hendes Djævel Fante. Forklarede ogsaa, hvorledes Mag. Oluf havde gjort hende vis[2]) at hun havde en Vissenhed udi hendes Laar, som ikke stod til at hjælpe, uden hun kom udi hans egen Seng at ligge, hvor man skulde faa saa store Mirakler at se, at der ikke siden Apostlernes Tid var sket større, saa og hvorledes Mag. Oluf, da hun kom i hans Seng, havde lagt sig paa Sengen hos hende og sagt til de omkringstaaende, at nu skulde de faa at se, hvad for en Kraft der var hos hannem, idet Gud havde givet hannem Naade til at binde Djævelen, naar

---

[1]) ɔ: oven omtalte. [2]) havde oplyst hende om.

han vilde, og komme Djævelen til at tale, naar han i den Herre Zebaoths Navn befol det, bekjendte desforuden, hvorledes han hende i sit Studere-Kammer havde begegnet, som forhen er ommeldet, klagede udi højeste Maader over, at hun saaledes af sin Sjælesørger havde været forledt, og lagde paa hans Samvittighed at svare til al Guds Fortørnelse og godt Folkes Beskæmmelse, som hun havde forøvet, og der hun blev stillet for Retten for at komme til Munds med hannem, overtydede hun hannem dette i hans aabne Øjne med grædende Taare, ja end ydermere forekastede hannem, hvorledes han hende tilforn en Dag udi hendes Svaghed, da han hende med det Hellige Sakramente skulde betjene, utugtelig med sin Haand paa hendes blotte Legeme havde begegnet, sagde sig at ville paa denne sin gjorte Bekjendelse gaa til sin Død, trodsede imod hannem[1]), om han turde nægte det, og beraabte sig paa adskillige Kvindes Personer, som han i lige Maade med den saa af hannem kaldede faderlige Revselse utugtig havde begegnet (hvilket og siden ved Efterforskning saaledes er befunden).

Han derimod anhørte disse Beskyldninger med et

---

[1]) udæskede ham.

forandret Ansigt og vilde ikke binde sig ved at svare noget vist dertil, men tog Anledning af hendes Bekjendelse til at beskylde hende for et udædiskt[1]) Menneske, der efter egen Tilstaaelse havde løjet paa Gud, sig selv og sin Jævn-Kristen og derfor ikke stod til troende, anfaldt hende med stor Forbitrelse og satte i Rette over hende[2]), at hun som en offentlig Guds-Bespotterske burde at lide, i det øvrige for at igjendrive hendes Beskyldninger om hans Adfærd og faderlige Revselse brugte sit Skudsmaal, som han mente var hannem Beskjærmelse nok imod alle Beskyldninger. Han havde og forsynet sig med adskillige Attester fra en og anden fattige, enfoldige Kvindfolk udi Thisted, hvormed han vilde bevise, at hun visseligen havde været besat med andet mere, som han til hendes Ulykke og sin egen Befrielse indvendte.

Nu for at blive ved denne Kvindes Historie, saa meldes her paa dette Sted alt, hvis om hende udi Sagen siden er forefalden.

Da nu Kongen[3]) fornam, at denne Kvinde godvilligen havde bekjendt sin Synd og saa rent ud gaaet til Bekjendelse, beviste han hende Naade og eftergav hende

---

[1]) forbryderſk. [2]) ankede over hende. [3]) Christian den femte.

den fortjente Straf, han lod og de andre, som endnu var forhærdede, om samme Kongel. Naade forsikre, om de sig fra deres Haardnakkenhed vilde omvende.

Herover blev Mag. Oluf forbittret og kaldede denne Kongelig Naade en uforsvarlig Pardon[1]). Han lod hende og siden indstævne for Kongens Højeste Ret udi egen Person at møde, og imidlertid ved sine Tilhængere udi Thisted søgte hemmelig at overtale hende, at hun skulde romme bort; thi det vilde koste hendes Liv, hvilket Raad hun dog ikke fulgte.

Men, som hun formedelst Fattigdom og besværlig Rejse, saa og fordi at hun var frugtsommelig, ikke mødte for Retten, tog han deraf Anledning at klage, hvorledes hun med Villie blev holdt tilbage, at det ikke skulde opdages; hvorledes hun hannem havde paaløjet. Der over lod Kongens Fiskal[2]) hende føre fra Thisted og stille til Ords[3]) for Højeste Ret med Mag. Oluf, hvor hun udi hans aabne Øjne igjentog og hannem omstændelig overtydede alt, hvis hun hannem tilforn havde tillagt, forblev bestandig ved sin Bekjendelse, tilspurgte hannem, om han turde nægte noget deraf ved sin Ed, sagde, at saa vist

---

[1]) Overbærenhed. [2]) Den offentlige Anklager i Sagen. [3]) til Forhør.

som hun vilde møde hannem for GUds Dom, saa havde hun ikke sagt et Ord usandt om hannem, hvilket altsammen han med Beskæmmelse anhørte, og hverken udi hendes Nærværelse benægtede eller et eneste Ord dertil svarede. Og blev hun hannem saaledes for Højeste Ret tvende Gange forestillet, om han hende noget havde at tilspørge, mens han vilde ikke binde sig an med hende, paaskyldendes[1]) at hun efter hans Formening var et udædisk Menneske, som han ikke vilde agte værdig at svare.

Kvinden blev derefter forlovet[2]) at rejse hjem og takkede GUd, at hun fra sin Vildfarelse var bleven befriet.

Nu var her ikkun seks tilbage af dette Besættelse Selskab, som blev fremturende udi deres sædvanlige Gebærder udi Aalborg, hvoraf den ene, navnlig Inger Fusmand, var yderlig svanger og blev derfore udi en Mands Hus der i Byen indlagt, hvor hun og omsider fødte et dødt Foster og døde i samme Barselseng.

Som nu de øvrige fem blev stillet for de bemeldte Kongl. Kommissarier udi Aalborg, fremkom for det første Maren Spillemands, som udi otte samfelde[3]) Uger havde

---

[1]) idet han gav som Paaskud. [2]) fik Forlov til. [3]) samfeld brugtes i ældre Tid Side om Side med samfulde.

været skikkelig og imidlertid baade for Præster og andre, som hende havde besøgt, ladet se adskillige Poenitentses og Fortrydelses Tegn, idelig bejamret sin Daarlighed, klaget over sine Forførere og bedet Gud hjærtelig om hendes Synders Forladelse med et skikkeligt Indlæg, vidtløftig sammenskrevet om hendes ganske Liv og Levnet, hvorudi hun fragik hendes forhen gjorte Bekjendelse og derimod forblev ved hendes første Foregivende, at hun i fjorten Aar havde været legemlig besat, klagede over, at hun til hendes Bekjendelse var truet og lokket, og at hun da ikke havde hendes fulde Sans, sigende derhos, at der hun samme sin Bekjendelse anden Gang havde vedstaaet, havde der kommet noget gloendes ligesom Ild og løbet op og ned i hendes Legeme, saa at hun havde sagt Ja til alt det, hun blev tilspurgt, bekræftede det med en dyr Ed, saa sandt som hun agtede at faa Himmerige og at møde for GUds retfærdige Dom og sagde ydermere, at da hun den tredie Gang i lige Maade havde offentlig for Retten den vedstaaet, var der og kommet noget løbendes op i hendes højre Ben, som løb langs op ad hendes højre Side og satte sig i hendes højre Øre, og var (det) ligesom det kunde have sagt til hende, sig Ja, at Du haver gjort Dig det selv, hvorpaa det var kommen i

hendes Hals, og hun var bleven meget underlig, saa hun ej kunde sanse, hvad der blev talt eller gjort, og derfor sagde Ja til alt det, som de hende tilspurgte, med andet mere deslige, som stod i samme Indlæg, hvilket hun selv for Retten oplæste og foregav, at det var hendes egen Skrift og Opsat, i hvor vel siden befandtes, at det af en Kvinde der i Byen var for hende sammendigtet og skreven.

Aarsagen, hvorfore denne Maren Spillemands og de andre udi deres Ondskab saaledes blev bestyrket, var den gemene Mand og Rendekællinger udi Aalborg, som en Del løb imellem Mag. Oluf og disse fem forhærdede Kvindes Personer fra en til anden, der som[1]) de sad i Forvaring og fortalte, hvad de saa og hørte. En Del udi Forundring over deres galne Gebærder havde Medynk med dennem og meddelte dennem stor Almisse, saa at i den Sted de tilforn næppe havde haft det, de kunde skjule sig udi, blev nu saa udpyntet og deres Legemer saa udspækket[2]), at de ej kunde ønske sig bedre Dage.

Her foruden brugte Mag. Oluf hemmelig alle de Midler, hvorved han kunde styrke dennem til at blive

---

[1]) der hvor. [2]) udstafferet.

bestandig, sigende, at det skulde omsider faa en god Udgang for dennem, han skulde vel anderledes forklare deres Sag for Kongen, da derimod, hvis de faldt af[1]) vilde det koste deres Tunge og Hoved, formedelst deres forøvede Guds Bespottelse.

Som nu Maren Spillemands denne hendes ny Bekjendelse for Retten havde fremlagt, begyndte M. Oluf at pukke, ligesom han havde vundet Sagen, og uagtet han af Retten blev befalet ingenlunde at styrke dette vildfarende og forhærdede Menneske i hendes Halstarrighed, satte han dog Mod i hende, at hun skulde blive fast derved, og foregav, at hun var nu ved hendes fulde Sans og derfore denne hendes Bekjendelse at holde for sandfærdig.

Saa blev der nu imod hende ført Vidner af Præster og andre fornemme godt Folk om hendes forrige Bekjendelser og skikkelige Forhold, imedens den varede, saa og om hendes ugudelige og gudsbespottelige Forhold i Thisted og de Tegn, som en og anden der hos hende havde mærket, at hun ikkun foer med Bedrageri. Derimod svarede hun, at hun vidste aldeles intet af alt dette, hun

---

[1]) fra.

havde ikke været sig selv mægtig, da saadant skulde passeret.

Herpaa fremkom Mag. Oluf med mangfoldige Attester, som han havde ladet opsøge hos den gemene Mand og dennem selv ladet sætte udi Stil og Form, og af nogle enfoldige Folk, som gamle Kærlinger, Dagleiere, Fiskere, Hospitalslemmer og andre deslige uforfarne Mennesker, som hverken kunde læse eller skrive, med trende Bogstaver ladet undertegne, hvormed han vilde gjøre besatte baade disse Mennesker, som vilde være det, saa og de andre, som var kommen udi bedre Oplysning og sig fra hannem havde affondret.

Den fornemste iblandt disse Vidner, hvilken og de andre efterfulgte, var en ældgammel Kvinde over 70 Aar, som oppartede de syge udi Hosspitalet og havde nogle Nætter været hos Maren Spillemands. Denne vandt[1]), hvorledes hun tilligemed en Dum[2]) og en Krøbling selv tredie havde været om at holde paa Maren Spillemands en Gang i hendes Anfægtning, og da blev Maren Spillemands Bryster saa store som Jveret paa en Ko, der skal føde en Kalv, og i det samme blev de alle

[1]) vidnede. [2]) stum o. døvstum.

saa mange, som holdt paa hende, løftet op tilligemed hende 7 Kvarter fra Jorden, hvilket skete om Natten udi Maaneskin. Item at hun havde set gloende Katte og Rotter om Natten i samme Tider, og det fornemmelig St. Olufs Nat, klagede derhos, hvorledes hun og selv havde været i Fristelse, idet at disse gloende Rotter var kommen paa hendes Hals om Natten og vilde have kvalt hende. Denne gamle Kærling, da hun blev nærmere forhørt, befandtes at gaa i Barndom og have hverken hendes fulde Syn eller Sans.

Hernæst kom Krøblingen frem, som havde været med udi denne Skærmydsel, da Kærlingen skulde været løftet i Vejret, og stadfæstede hendes Vidne. Ja, her kom endda et Par til, som og forklarede, at de havde set samme Vidunder.

Herpaa blev den anden Selskabs Søster, navnlig Karen Toftum, i lige Maade fremstillet og fik at høre, hvad Vidner der var imod hende om hendes Forhold udi Thisted, og hvad Tegn én og anden havde der i Agt taget hos hende, at hun mange Gange var befunden at fare med Bedrageri, blev og derhos alvorlig formanet til at afstaa sin Haardnakkenhed.

Mag. Oluf derpaa straks, uagtet Rettens Forbud,

styrkede hende ligesom Maren Spillemands, sigende at han havde set store Jærtegn hos hende saa vel som hos de andre, hvor over hun sig meget halstarrig og ond anstillede, pukkede imod enhver, som havde vidnet imod hende, at de skulde vel en Gang forsvare det for Kongen, satte sig derpaa plat ned paa Gulvet for Retten og sagde, at hun blev død i hendes Laar og Bene, vidste dog vel at tage dennem til sig, naar man vilde røre derved. Hvorpaa Retten lod straks indkalde tvende Bartskærere[1], at bese hendes Tilstand, da hun af al Magt satte sig derimod med Vrede og Bisterhed og vilde ikke, at nogen maatte røre hendes Ben, sagde, at de kunde ej skønne derpaa[2]; thi hendes Svaghed var inden i Benene. Endelig fik de dennem dog for en Dag og fandt aldeles ingen Svagheds Tegn, men derimod fuldkommen Følelse og Rørelse som hos et andet friskt Menneske, saa at man øjensynligt kunde mærke hendes Bedrageri.

Hun gjorde sig og en Gang lige som død og sanseløs for Retten; men, som[3]) man i en Hast holdt hende noget stærkt lugtende for Næsen, efterdi man kjendelig saa hendes Bedrageri, blev hun forbavset, og i samme Øjeblik

---

[1]) Barberere; men disse vare i ældre Tid tillige Saarlæger. [2]) dømme derom. [3]) da.

med Ansigtets Forandring spurgte: Hvad er det? Og da man sagde: Det er noget, som kan fordrive eders Djævel, lod hun sig saadanne ej mere paakomme; men hendes Laar-Djævel vilde hun dog ikke lade fare, saa længe hun var for Retten, og som man med twende Personer lod hende en Gang eller to ved Armene oprejse og i det samme udi en Hast slippe, lod hun sig meget sagte og forsvarlig igjen til Jorden nedsynke, og holdt det saaledes, indtil hun kom bort fra Retten og langt ned paa Gaden fra de omstaaendes Aasyn, da hun igjen som tilforn gik frisk og sund og sagde, at nu var hendes Djævel borte.

Om denne Karen Toftum havde Mag. Oluf ingen synderlige Vidner uden noget latterligt og daarligt sammensanket Kærlinge Snak. Han kunde og, saa vel som alle andre, kjendelig se hendes forsætlige Bedrageri. Ikke des mindre sagde han, at han hendes Besættelse til det yderste vilde forsvare.

Saa fremkom da den tredie Selskabs Søster, som var Karen Spillemands, Søster til den forrige Maren Spillemands, og foreholdt man hende paa samme Maade, hvis [1]) Vidner der var om hendes Forhold og formanede

---

[1]) hvilke.

hende at afstaa (fra) sin Galskab og Daarlighed. Denne Pige syntes i Begyndelsen for Retten ligesom at ville lade sig nogenledes sige og komme udi andre Tanker, hvorfore Mag. Oluf, uagtet al til hannem af Retten gjorte Forbud og Formaning, førend man kunde komme til at forhøre hende, sagde offentlig, at han havde hørt hende i Thisted tale en hel Sentents paa kaldæisk Sprog. Hvilket da hun hørte, var hun ligesaa ubevægelig som de andre og sagde, at Troldkonerne havde forgjort hende. Man maatte derpaa tilspørge Mag. Oluf om denne kaldæiske Sentents, at han den vilde sige, hvorpaa han forklarede, hvorledes en Rytter der udi Egnen en Dag var kommen til Thisted, givende sig an[1]) for at forstaa noget udi Barskær Kunsten og var iblandt andet indkommen til denne Karen Spillemands og talte til hende paa kaldæisk, hvorpaa hun hannem svarede paa dansk og i det samme talte nogle sære Ord, som Mag. Oluf ikke forstod, hvorfore han spurgte Rytteren, hvad det var hun sagde, hvorpaa han svarede, at hun sagde paa kaldæisk, at han skulde kysse hende etc.

Dette fortalte Mag. Oluf som et uigjendriveligt

---

[1]) givende sig ud.

og troværdigt Tegn paa hendes Besættelse, og i hvor vel hannem straks blev bevist, at denne Rytter (som skal have været en Tyrk af Nation) hverken kunde hebraisk eller kaldæisk, men havde ikkun sagt dette af Narreri, saa blev han dog fast derved, og sagde sig end ydermere det at ville bevise.

Den fjerde Selskabs Søster, Anne Krogsgaard, blev i lige Maade forelæst de Vidner, som var imod hende, og hun af Retten formanet at bekjende Sandheden. Men Mag. Oluf tog straks hendes Forsvar ligesom de forriges, herudover hun og forblev i hendes Indbildning eller Foregivende, at der maatte have været noget Spøgeri hos hende, efterdi andre havde sagt det saaledes for hende.

Den femte og sidste ved Navn Anne Jakobs Dotter kom og frem, men anstillede sig ligesom taabelig, sagde sig fuldkommen at være legemlig besat af Djævelen. Men inden Sagen fik Ende fødte hun et friskt Drenge Barn, for hvis Fader hun angav Bysvenden[1]), som hende i Fængslet havde opvartet. I det øvrige forfægtede Mag. Oluf paa det skarpeste disse Menneskers Besættelse, beraabende sig stedse paa de af hannem udi Retten lagte

---

[1]) Byøvrighedens offentlige Tjener, Politibetjenten.

mangfoldige Vidnesbyrd, hvilke dog, som før er meldt, ikke var uden nogle enfoldige Menneskers urimelige og ugrundede Snak.

Som nu Kommissarierne saaledes udi en langsommelig Tid havde gaaet Sagen igjennem og tidt og ofte alvorligen advaret Mag. Oluf, at man nok kunde se, at han vidste bedre, og ikkun for at frelse sig selv stod saa uforanderlig paa sin Sags Forsvar, foreholdende hannem, at det var menneskeligt at fare vild, men ugudeligt at blive ved i sin Vildfarelse, i det øvrige givet hannem Tid og Lejlighed at fremføre alt det, som kunde være til hans Forsvar. Han derimod ikkun søgte Ophold og Udflugter, beraabende sig endda paa nogle hundrede Vidnesbyrd, alle af lige Beskaffenhed som de forrige, blev endelig af Kommissarierne saaledes Dom affagt som følger: At de tre af disse formente besatte Kvindes Personer, Maren Spillemands, Anne Krogsgaard og Karen Toftum, for den Gllds Bespottelse og godt Folks Beskæmmelse, som de klarligen overbevistes at have forøvet med fri Forsæt, saa vel som Maren Spillemands, som sine Misgerninger frivilligen havde bekjendt, sig fra sin forrige Galskab udi lang Tid entholdet og endelig samme sin Bekjendelse igjen fragaaet, skulde

derfore miste deres Liv og deres Hoveder sættes paa en Stage.

Anne Jakobs Dotter, som sjuntes at have taget Anledning af nogen Sygdom til at opdigte adskilligt til Guds Fortørnelse og godt Folkes Beskæmmelse, skulde derfore stryges til Kagen og forvises Kongens Riger og Lande.

Poul Rytter, som befandtes at have ladet sig bruge udi dette opdigtede Besættelsesværk og imod sit bedre Vidende de vildfarende bestyrket, skulde udi Thisted Kirke staa aabenbare Skrifte og samme sin Forseelse for Menigheden der offentlig afbede og desforuden have forbrudt alle Studenteres Privilegier og Forhaabning til noget gejstligt Embede.

Christian Friederich Mavors i lige Maade at være relegeret udi tre Aar og rømme Aalborg Stift.

Mag. Oluf Bjørn for sine mangfoldige hannem overbeviste grove Forseelser og Forargelser imod Kongens Lov og Ritual, imod den Lydighed, som han sin Konge var pligtig, imod den Hørsomhed, han burde bevise sin Biskop og gejstlig Øvrighed, imod den Ed, han ved det hellige Embedes Indtrædelse gjort havde, og imod den Skyldighed, som udkræves af en hæderlig og retsindig

Guds Ords Tjener udi hans Levnet og Omgængelse, skulde have forbrudt hans Kald og Embede og afføres hans præstelige Dragt, dog først paa en Søndag til Højmesse udi Thisted staa aabenbare Skrifte og afbede den store Forargelse, som han havde givet sin anbetroede Menighed, derhos miste sin Boes Lod og ikke mere lade sig finde i Jylland, paa det den enfoldige og gemene Mand ikke ved hans forrige, forargelige Lærdom og Levnet mere skulde forledes.

Herhos blev og dømt udi Straf en Del andre Personer, som i dette opdigtede Værk var interesserede, enhver ligesom deres Forseelses Beskaffenhed befandtes.

Denne Kommissariernes Dom lod Mag. Oluf sig intet forskrække, men pukkede endda som tilforn, at han skulde vel drive dette alt omkring paa en anden Fod og beskæmme alle dennem, som havde været hannem imod, satte og derpaa, baade for sig selv og sine med-interesserede, en vidtløftig Stævning til Kongens Højeste-Ret, hvor udi han indstævnede nogle tusende Mennesker, en Del til at vidne og en Del til at lide Dom, lod og samme sin Stævning oplæse paa Retter-Tingene der omkring i Landet, og derhos indbildede den gemene Almue, som hørte hans haarde Stævning, hvorledes

han der udi beskyldte og gjorde store og strænge Irettesættelser baade imod Vidner, Dommere og Vederparter[1]) at han alt var forsikret om en ønskelig Udgang paa sin Sag.

Saa kom da omsider Sagen ind for Kongens Højeste-Ret, hvor Mag. Oluf den udi egen Person med største Ivrighed forsvarede, dog ikke det aller ringeste fremlagde, hvorved denne Besættelses Rigtighed kunde bevises, men altstille[2]) dristeligen beskyldte alle dennem, som ikke var enige med hannem, søgte adskillige Udflugter, æskede vidtløftig Ophold og Tid til at forsvare sig, besværgede sig over Retten og klagede sig at være rettesløs med mange andre grove og dumdristige Formastelser, saa at man endnu aldrig haver fornummet nogen med større Dristighed at forsvare den bedste Sag, end han denne forfægtede.

De fem formente besatte Kvindfolk blev og stillet for Retten og dennem en Prokurator forordnet, som paa deres Vegne skulde tale, saa vidt forsvarligt kunde være.

Endelig efter at Højeste-Ret Sagen udi et ganske Fjerdingaar med største Taalmodighed havde anhørt,

---

[1]) Modpart, Opponent. [2]) stadig, vedholdende (Almueord).

og alting paa det nøjeste overvejet, blev der udi den 26 Fbr. 1698 saaledes dømt og kjendt: At Maren Spillemands for den Ugudelighed og Galskab, som hun efter egen frivillig Bekjendelse og andre Bevis havde forøvet, skulde stryges til Kagen[1]) og indsættes udi Forvaring til Arbejde hendes Livs Tid.

Anne Jakobs Dotter, som foruden twende Gange begangne Løsagtighed, i lige Maade havde øvet adskillig Ugudelighed og udsagt skændelige og usømmelige Ting, skulde være lige Straf undergiven.

Karen Spillemands, Anne Krogsgaard og Karen Toftum for deres Misgjerninger ligeledes at indsættes til Arbejde.

Povl Rytter skulde efter Kommissariernes Dom være in perpetuum relegeret[2]) fra Universitetet og have sine gejstlige Privilegier forbrudt. Desligeste under højeste Straf ikke lade sig finde udi Aalborg Stift.

Christian Friederich Mavors skulde i lige Maade under højeste Straf entholde sig fra Aalborg Stift og være relegeret[3]) paa et Aars Tid.

---

[1]) Kagen, en Pæl eller Støtte, hvorved Forbrydere bleve hudstrøgne, idet Bøddelen piskede dem med en Svøbe. [2]) forvist for bestandig. [3]) forvist fra Universitetet.

Mag. Oluf Bjørn, som befandtes udi mange Maader at have forgrebet sig imod kongl. Majestæts Regjering, Lov og Ritual[1]), ikke forholdet sig udi denne Besættelses Handel, som en retsindig Præstemand egnede og anstod, skulde andre til Eksempel og sig selv til Straf have forbrudt hans Kald, præstelig Embede og Boes Lod, afføres hans præstelige Dragt og indsættes udi Fængsel hans Livs Tid.

Herpaa blev Mag. Oluf henført ad Borringholm[2]) og der indsat udi Fængsel. De forførte Kvindes Personer beviste Kongen Naade, saa at de to blev fri for at straffes til Kagen, og de alle fem blev skilt fra hinanden og indlagt udi adskillige Hospitaler udi Riget, hvor de nu lever udi Rolighed og intet lader se af deres forrige Galskab eller Gebærder.

Saaledes endtes da omsider denne vidt udraabte og forvirrede Besættelses Sag efter at Mag. Oluf den, som før er meldet, siden Begyndelsen af det Aar 1696 havde drevet og af yderste Evne forsvaret og dermed ført mange godt Folk en Del udi Landery og Udraab, en Del udi Fortræd, Skade og Omkostning, mange enfoldige Mennesker udi Vildfarelse og Overtro, disse hans daarlige Tilhængere udi stor Synd og Guds Fortørnelse, sig selv

---

[1]) Forskrift for de kirkelige Handlinger. [2]) Bornholm.

tilligemed dennem fra al deres verdslig Velfærd udi Fængsel og Elendighed.

Nu paa det enhver, som læser denne Historie, kan vide den rette Grund og Aarsage, hvad der haver bevæget denne Mand til at stifte dette onde og ugudelige Værk og hvad Henseende han derunder haver haft[1]), saa tjener for det første til Efterretning, at der i Nærværelsen, som han var Præst, boede en fornemme, velhavende Mand, hvis Dotter Mag. Oluf, som i Historien meldes, begærte til Ægte, men blev hans Begæring nægtet. Herudover fattede han et uudlæskeligt[2]) Had til samme Hus og lovede at ihukomme den Spot, som han mente sig der at være vederfaren.

Nu var den gemene Almue der i Egnen (som det og gaar til andre Steder) ilde oplyst og tilbøjelig til allehaande Overtro, som at der skulde findes iblandt dennem en Del Hekser og Troldkærlinger, som ved overnaturlige Kunster kunde forgjøre baade dennem og deres Kvæg, tage Mælken fra deres Køer, Smørret af deres Kærne, vise Djævelen ind udi hvem de ville, rejse Storm og Uvejr, tage Held og Lykke fra en og give en anden med andre deslige Levninger af Hedenskabet. Naar man

[1]) hvad Hensigt han har haft dermed. [2]) uudslukkeligt.

nu eftertænker dette Folks Grovhed og Mag. Olufs Gemyt, som af denne Historie alle Vegne kan ses, er det let at dømme, hvor snart de, som han undte ilde, kunde komme i et ondt Rygte og Mistanke baade i én og anden Maade, som her og er sket, at den forbemeldte, fornemme Mands Kone iblandt andre blev af denne vildfarende Almue udraabt for at være en Troldkone og ved Djævels Kunster at have tilført hendes Mand en stor Del af deres Midler og Formue.

Til hvilken usandfærdig Beskyldning Mag. Oluf uden Tvil haver givet den første Anledning, eller i det ringeste (som af Historien klarlig ses) styrket dennem, som sligt foregav, og det udi Henseende[1]) at hævne sig paa samme fornemme Hus, og om ikke ganske at skille de vedkommende ved Ære, Liv og Velfærd, da dog i det mindste at hænge dennem en evig Klik og Vanære paa.

For det andet blev han til dette ugudelige Værk dreven af en utidig Ærgjerrighed, menende derved at gjøre sig et stort Navn og passere for en hellig Mand og disse Tiders Apostel, som Historien selv det tydeligen giver til Kjende.

Den tredie Aarsage, som drev hannem til at opdigte

---

[1]) i den Hensigt.

denne Besættelse, var en stor Letfærdighed. Thi det er klart af Historien, hvor færdig han var med[1]) at lade føre de formente besatte i hans Hus og Sengekammer, og kan enhver let gætte, hvad der videre maa være passeret, helst naar man derhos betragter det, som anlangende denne Post om hannem er bekjendt der paa Stedet, som han var Præst, og for Højeste-Ret øjensynligen blev bevist, at han almindeligen fodrede[2]) til sig i hans Studerekammer det unge Kvindekøn, som agtede at gaa til Alters, ja endog undertiden paa den samme Dag, og det ikkun en ad Gangen under Prætekst[3]) at lade sig overhøre. Naar de nu ikke kunde svare til hans Spørgsmaal, hed det, at de skulde have en faderlig Revselse, hvilken, som før er meldt, bestod i nogle Smæk af et lille Ris og derpaa af hans Haand paa deres bare Rumpe. Og, naar de da af Blyfærdighed vægrede sig herudi, svarede han, at han var deres Fader og Lærere, de maatte ikke sige hannem imod, ligesom Abraham, i hvor vel han var en gammel Mand, ikke disputerede med Gud om Omskærelsen.

Naar nu disse enfoldige Kvindfolk var bleven grundeligen oplært udi denne Lydighed, saa er let at slutte,

---

[1]) rask han var til. [2]) fordrede, forlangte. [3]) Paaskud.

hvad de ikke skulde tilstede saadan en værdig og højt oplyst Mand, som efter deres Tanke var saa hellig, at han, naar han vilde, kunde lægge Tøm og Bidsel paa Djævelen og drive hannem, i hvad Krog han vilde.

Anlangende[1]) de Mennesker, som haver været med udi dette opdigtede Besættelses Værk, da udviser Historien, at nogle deraf haver været enfoldige og uoplyste Folk, som af deres Præst er bleven bragt udi denne Besættelses Tanke og derudi siden mer og mer styrket. De andre, om imod deres bedre Vidende haver ladet sig bruge til denne Ugudelighed, haver været en Del nogle berygtede og for andre Udyder bekjendte Personer og en Del lade, ørkesløse og iblandt fattige, usle Mennesker, som ved dette opdigtede Væsen led vel[2]), levede kræsen og havde fuldt op, saasom Mag. Oluf saa længe det stod paa, indsamlede til dennem store Almisser og af yderste Formue bevægede alle Folk til Medlidenhed og Barmhjærtighed mod dennem.

Saa ses da klarligen af denne lille Historie, hvor let man kan blive bedragen i saadanne Tilfælde, og hvor langsom man bør at være i at tro slige uforstaaelige Ting, og findes der ellers udi andre Landes Historier

---

[1]) angaaende. [2]) trivedes vel, befandt sig vel.

og lærde Mænds Skrifter Eksempler nok, at ugudelige og vanartige Mennesker haver for timelig Ophold og Vindings Skyld forøvet deslige Bedragerier og usandfærdig foregivet dennem at være legemlig besat af Djævelen, hvoraf man her til des bedre Sagens Oplysning twende hosføjer, det ene, som for 120 Aar siden haver tildraget sig her i Danmark, og det andet, som for 100 Aar er sket udi Frankrige. Med det første forholder sig saaledes som følger:

Udi Begyndelsen af det Aar 1577 var der en Studenter ved Navn Jørgen Hansen, fød udi Nestved udi Sælland, som foregav, at han var legemlig besat af Djævelen og gjorde allehaande Optøger, drog omkring fra det ene Sted her udi Riget til det andet og samlede Almisse sigende at han vilde begive sig udenlands, saasom han havde hørt, at der et Steds skulde findes én, som kunde uddrive Djævle. Denne Person, efter at han saaledes vidtløftig havde løbet og strippet[1]) Landet omkring, kom udi Martii Maaned til Odense og begærte der som andre Steder Hjælp og Almisse. Gejstligheden der udi Byen lod hannem straks kalde for sig og tilspurgte hannem nøje om hans Vilkaar, hvorpaa han

[1]) føjtet, strejfet.

forklarede, at han var legemlig besat med en Djævel, som kaldtes Ha ha ha og Belial og var for seks Aar siden indmanet udi hannem af en Kvinde tilligemed tre andre Djævle, som hedte Hoskahoya, Ovu og Ho ho ho, hvilke tre sidste dog en Mand ved Navn Lauritz Korsør havde uddrevet for hannem for nogen Tid siden. Men den første kunde han ikke fordrive, saasom han var stærkere end de andre tre og de andre tre ikkun hans Tjenere.

Af denne hans Beretning tog man straks Mistanke og begærte, han vilde oplæse Troens Artikler, hvilket han og gjorde. Og som han kom til den anden Artikel: Jeg tror paa Jesum Kristum, begyndte han at raabe og skraale, spærre Munden op og se bister ud. Derpaa blev han ombeden at tale til den onde Aand og bede hannem være stille. Da slog han sig paa Brystet og sagde: Vær stille for Jesu Kristi Pine og Døds Skyld, straks derpaa forlod ham hans Fagter og igjen begyndte paa Troen, der han havde sluppet, og læste den ud til Ende.

Herudover kom de nærværende gejstlige udi større Tvivl om denne Besættelses Rigtighed, hvilket da han fornam, begyndte hans forrige Lader, dog altid paa én

Maade og ej anderledes, end et andet Menneske vel kunde have gjort hannem efter. Og som de nærværende derved intet bevægedes, begyndte han at græde og højlig svor og forbandede sig paa, at han sandelig var besat. Derpaa lod Gejstligheden hannem gaa fra sig den Gang.

Dagen efter kom han ukaldet udi Kirken og hørte Prædiken rolig og stille, saa og blottede sit Hoved, saa tidt der blev nævnet Jesu Navn. Men der Prædiken var ude, begyndte han at raabe og skraale alt paa den forrige Maade og stillede sig[1]) med Mund, Øjne og Ansigt, det grummeste han kunde.

Herpaa traadte Superintendenten[2]) Mag. Niels Jespersøn straks frem, talte til Menigheden, og berettede dennem Gejstlighedens Mening om nærværende Person med Formaning, at de ikke skulde antage saadanne Ophævelser for en sand Besættelse, førend Sagen blev nærmere forhørt, men heller bede Gud, at han vilde aabenbare Sandheden og ikke tilstede hans hellige Navns Bespottelse eller saa stort og ugudeligt Bedrageri, som her under syntes at være.

Samme Dag forsamledes Gejstligheden med Borger-

---

[1]) anstillede sig, skabede sig. [2]) man erindre, at Bisperne i den første lutherske Tid bar Navn af Superintendenter.

mester og Raad i Byen og raadførte sig med hverandre om denne Handel, hvilket som Jørgen Hansen fornam, begav han sig hemmeligen af Byen.

Saa blev da Sagen given til Kjende Kongens Lensmand, som bemeldte Jørgen Hansen straks lod indhente og føre tilbage til Odense og der sætte udi Forvaring.

Saa blev han nu nogle Gange eksamineret, og foreholdt man hannem, hvor stor Synd og Guds Bespottelse det var at opdigte en Besættelse om sig selv, og det var at frygte, at Gud skulde give Djævelen Magt med hannem, efterdi han selv vilde have det saaledes. Han derimod stod haardt paa, at denne hans foregivne Besættelse var rigtig, lod og iblandt[1]) se hans forrige Ophævelser.

Endelig efter mange Formaninger slog han i sig selv[2]), begærte Papir og Blæk og opsatte et Skrift, hvorudi han bekjendte sine Synder for Gud og dennem afbad, lovende derhos aldrig mere at ville tillægge enten Djævelen eller onde Mennesker hans Svaghed, men den at ville annamme som et Kors af Guds Haand. Derhos forfattede han et Skrift til gejstlig og verdslig Øvrighed paa Stedet, hvorinde[3]) han i lige Maade sagde,

---

[1]) imellemstunder. [2]) gik han i sig selv. [3]) hvori.

at han hans Svaghed vilde antage som et Kors hannem af Gud paalagt og den efterdags hverken tilskrive Djævelen eller noget Menneske, foregav derhos, hvorledes han for halvandet Aar siden havde været fra hans Sans og aldeles forrykt i Hovedet, og vilde nu formene, at denne hans Svaghed maatte være en Gren af Melankoli og Levninger af hans forrige Galskab.

Saaledes ophørte nu denne Besættelse, hvorom den formente besatte Studenter selv tilstod, at han dertil havde taget Anledning af naturlig Svaghed. Men andre holdt fore, at han den frivilligen havde opdigtet, og nu alleneste til at befri sig fra Straf gjorde Paaskud paa nogen Svaghed, som hannem dertil skulde have Anledning givet.

Det andet Eksempel om saadanne opdigtede Besættelser haver, som forbemeldt er, tildraget sig udi Frankerige udi det Aar 1599 og findes paa efterfølgende Maade beskreven af den berømte Historieskriver Frantz Mezeray udi hans franske Historie.

Det var en Mand ved Navn Jakob Brossier, en Klædevæver udi den By Remorantin, han havde en Dotter ved Navn Marthe, som var tyve Aar gammel. Denne Pige gik med en Sygdom i Milten eller Moderen og derover gjorde meget usædvanlige Gebærder, saasom

at springe i Gesvindighed hid og did, at vride sit Legeme paa allehaande Maader, at skrige ligesom adskillige Dyr, hun skummede af Munden, rækkede Tungen vidt ud, og undertiden talte ligesom op af Maven foruden at røre Munden, hvorved hun letteligen bragte Folk udi Tro, at hun var legemlig besat af Djævelen.

Med denne Malkeko rejste Faderen hjemmefra og drog Landet omkring, foregivende at ville ledsage Dotteren til hellige Steder og at opsøge nogen, som kunde mane Djævelen ud af hende.

Bispoppen udi Orleans og Kannikerne udi Clery drev dennem ud af deres Egn, og Miron, Bisop af Angers, viste dennem tilbage ud af sit Bispdømme, saasom han af mange Tegn sluttede, at her var intet til Stede uden en naturlig Sygdom og med stor Flid opdigtet Bedrageri. Faderen lod det dog ikke blive derved, men førte hende til Paris, hvor der findes saa mange Slags Gemytter, at intet er saa urimeligt, at det jo finder nogen, som løber gal derefter eller og for Vindings Skyld søger at narre andre dermed. Kapusiner Munkene dér vare de første, som bemægtige sig dette Bytte, og begyndte at besværge dette syge Menneske udi St. Genovefis Kirke.

Kardinal Gondy, Bispop udi Paris, tvilede noget paa denne Sag, kaldte derfore tilsammen udi samme Kloster en Hoben gejstlige, og derpaa efter samme gejstliges Raad forordnede fem berømte Doktore udi Lægekonsten til at efterse, hvorledes hermed var beskaffet.

Efter adskillige Prøver berettede tre af dennem Kardinalen, at her var ingen Djævel hos denne Pige, men et stort Bedrageri og derhos en liden Svaghed; thi hendes Tunge var rød og hoven, og man fornam nogen Knurren udi hendes venstre Slagside. Den fjerde af Doktorne ved Navn Hautin vilde intet vist sige herom, men paastod, at man skulde se Tingen an udi et Fjerdingaar. Den femte, ved Navn Duret, var alene den, som sagde, at hun var besat. Og som han var en meget berømt Mand, saa satte dette Mod i Munkene at lade hende bese af andre Doktore, hvilke og var af samme Mening.

Saa begyndte man først for Alvor at slaa sig løs. Den gemene Mand løb derhen i Hobetal og som forstyrret, og Gemytterne blev optændt imod hinanden, saa at det var at befrygte, at dette Orakel skulde give de Svar, hvoraf Oprør kunde yppes, om man ikke betimelig lukte Munden til derpaa.